

מגזין הבנקאות הפרטית

מסגרת 2011

ספטמבר 2022

שנה טובה!

העטלפים לא
אשמים בהתפרצות
מגפת הקורונה

ד"ר מאיה ויינברג, עמ' 23

הסטוריה יהודית,
גם פולנית

פרופ' משה רוסמן, עמ' 33

תערוכה מאת
האמן יורם הישין

תמונת השער ועמ' 19-22

מדוע כל כך קשה
לעצור את האינפלציה

ד"ר איתן גלילי, עמ' 4

הרפורמה הצרכנית
בשוק המשכנתאות

רון וביזאדה, עמ' 14

עשרה טיפים
בעסקאות נדל"ן

עו"ד אדם סורקין, עמ' 12

הקמה וניהול נאמנות

מטרות הנאמנות

נאמנות לכספי דור המשך.
נאמנות להחזקת וניהול כספי חסויים ובעלי צרכים מיוחדים.
חשבון נאמנות לניהול כספי עיזבון.

שלבים ותהליכים

יעוץ פיננסי לתכנון מטרות הנאמנות.
תכנון תקנון ייעודי לשימוש בכספי הקרן ע"פי המטרות שנקבעו.
התאמת מבנה משפטי מתאים בלווי עו"ד מומחה לתחום.
התאמת מבנה מיסוי מתאים בלווי רו"ח מומחה לתחום.
פתיחת חשבונות השקעה בבנקים ו/או בגופים מוסדיים מתאימים.

ניהול שוטף

פיקוח וניהול על ידי נאמן מוסמך.
יעוץ השקעות שוטף באמצעות גוף מפקח ומורשה על ידי הרשות לניירות ערך.

לפרטים: 077-77-83000
www.bankautpratit.co.il/trusts

תוכן עניינים

מדוע כל כך קשה לעצור את האינפלציה

ד"ר איתי גלילי, פיננסים ניהול הון פרטי 4

סקירת השווקים, ספטמבר 2022

מיכל יוזפסון, מנהלת מערך ייעוץ השקעות פיננסים ניהול הון פרטי 6

אופק התשואה של המשקיעים הסולידיים במגמת שיפור

אלון קיבה, יועץ השקעות, פיננסים ניהול הון פרטי 10

עשרה טיפים בעסקאות נדל"ן

עו"ד אדם סורקין 12

הרפורמה הצרכנית בשוק המשכנתאות

רון רביזאדה, יועץ השקעות, פיננסים ניהול הון פרטי 14

נוכל הקינדער: סיפורו הבלתי נתפש של אמן ההונאה והבגידה

הגדול שלא הכרתם

רון דורפן, מוזיאון העם היהודי 16

תערוכת החודש: האמן יורם חישין

19

העטלפים לא אשמים בהתפרצות מגפת הקורונה

ד"ר מאיה ויינברג, אונ' תל אביב 23

על המר ועל המתוק שבזיקנה

פרופ' אהוד בודנר, אונ' בר אילן 24

ענף בתנועה

טל אבן, Even Better 26

ניתוק ילדים מבוגרים מהוריהם המבוגרים - ניכור משפחתי

בגיל מבוגר - ניווט בין שיפוטם חברתיים לאישיים

חיה אוסטרובסקי, פסיכותרפיסטית MSW 28

אל תגידו בנת

טל פישר, מכון דוידסון 30

הסטוריה יהודית, גם פולנית

פרופ' משה רוסמן 33

בסטודיו

שלומית אורן, SO-ART 34

לב מדמם: 'אימהות אבודות' - סרט ומחשבות

פרופ' עמיה ליבליך, פסיכולוגיה עברית 39

כל הכתבות המקצועיות במגזין זה, נועדו לשם מסירת מידע בלבד, ובשום אופן אין לראות בהן חוות דעת, הצעה, המלצה או יעוץ/שיווק לרכישה ו/או החזקה ו/או מכירה של ניירות ערך ו/או הנכסים הפיננסיים המתוארים בהן. הסקירות מתבססות על מידע אשר פורסם לציבור, אשר הכותבים ומי"ל המגזין מניחים כי הוא מהימן וזאת מבלי שביצעו בדיקות עצמאיות לבידור מהימנות, דיוק ושלמות המידע. המידע המופיע בכתבות המגזין, אינן מתיימרות להכיל את כל המידע הדרוש למשקיע פוטנציאלי ואינן מתיימרות להוות ניתוח מלא של כל הנושאים והפרטים המופיעים בהן. המידע, הפרטים והניתוח המפורטים, לרבות הדעות המובאות, בסקירות ובכתבות, עשויים להשתנות ללא מתן הודעה נוספת. הכתבות הן על דעת הכותבים בלבד ומשקפת את הבנתם ליום כתיבתן. הכתבות והסקירות לא מהוות תחליף בשום צורה שהיא לייעוץ/שיווק השקעות המתחשב בנתוני וצרכי המימון של כל אדם, הכותבים ומי"ל המגזין לא יהיו אחראים בכל צורה שהיא לכל נזק ונזק ונזק ונזק הפסד שייגרם כתוצאה משימוש בסקירות ו/או בכתבות המופיעות במגזין זה, ככל שייגרם כזה, וכן הם אינם יכולים לערוך ו/או להיות אחראים למהימנות, דיוק ושלמות המידע המפורט בכתבות ובסקירות. יובהר להלן כי הכותבים וכן המי"ל, עוסקים, במישרין או בעקיפין באמצעות חברות קשורות, בין היתר, במתן שירותי ניהול השקעות, ייעוץ השקעות, ניהול קרנות נאמנות, ניהול קופות גמל, ניהול קרנות פנסיה, חיתום ובנקאות השקעות וכתוצאה מכך, עשוי להיות להם עניין בניירות ערך ו/או הנכסים הפיננסיים הנכללים בסקירות ובכתבות, ככל שמפורטים כאלה, מעת לעת, לפני פרסום הסקירות והכתבות. בזמן פרסומם ולאחר פרסומם, הכותבים והמי"ל אינם מתייבבים ואין בסקירות ובכתבות משום התחייבות להשגת תשואה כלשהי או רווח כלשהו כתוצאה מכל סוג של פעולה בהתאם לאמור בהן. הסקירות והכתבות הן רכושן הבלעדי של הכותבים והחברות בהן הם עובדים ואין להעביר לצד ג', להעתיק, לשכפל, לצטט, לפרסם בכל אופן, להדפיס, לצלם, להקליט או להעתיק את הכתבות, באופן מלא או חלקי, מבלי לקבל אישור מראש ובכתב.

דבר יושב ראש קבוצת "פיננסים"
מר אורי גלילי | ספטמבר 2022

קוראים יקרים,

לפני 21 חודשים, ערב ראש השנה תשפ"ב, חייכנו. לאחר סידרת מערכות בחירות הוקמה ממשלה, אושר תקציב, בכלכלה התאושה

ושוק ההון פרח. המחשבות התרכזו בתוכניות לטווח ארוך והחששות, אם היו, נבעו מהגאות בשוק ההון והתפתחויות אינפלציוניות בעקבות ההזרמה המוניטרית האדירה בארץ ובח"ל.

עתה, ערב ראש השנה תשפ"ג המצב שונה. חוסר וודאות וחששות עברו למרכז הבמה. בארץ במקום ממשלה יציבה חזרנו לתחביב הבחירות של השנים האחרונות. מחוץ לגבולותינו הבעיות חמורות בהרבה. משבר אנרגיה, אינפלציה, מיתון, אך בראש ובראשונה חזית צבאית ופוליטית באירופה ובמידה מסוימת במזרח הרחוק. לכל אלה השלכות מרחיקות לכת על המדיניות לשנים הקרובות כולל שאלת שיתופי הפעולה הכלכליים לעומת הסתגרות והעדפת ייצור מקומי.

האיחוד האירופי יעמוד במבחן הגדול ביותר. כיצד יעמדו חברות האיחוד במשבר האנגריה, מיתון כלכלי והמלחמה באוקראינה (עד מתי, עד כמה לסייע ולשלם את המחיר).

לכל אלה השפעות חברתיות ופוליטיות אותן קשה לצפות. מובן שגלי ההדף מהתרחשויות אלה יגיעו גם אלינו אבל איני חושב שמדובר בצונאמי. נזכור שאנחנו בארץ פותחים את השנה במצב כלכלי טוב. הבעיות שעל הפרק ימתינו עד לאחר הבחירות. הכלכלות הגדולות בעולם, הדמוקרטיות החשובות הוכיחו כושר עמידה במצבים קשים, האחרון שבהם משבר הקורונה (היו שחשבו שהעולם יעצור מלכת). הן מסוגלות לעמוד בקשיים הצפויים ולהתאושש גם אם הפעם הדבר יארך יותר ממספר חודשים. לכן אני אופטימי.

אני מאחל לקוראים ומשפחותיהם שנה טובה!!

נתראה במגזין הבא

מגזין הבנקאות הפרטית

עורך ראשי: אייל גור אריה
מנהל המכירות: אייל קמר
מנהלת פרסום: תמי שרגוביץ. טל: 07777-83055, 054-4739374
עריכה גרפית: אבי בלון / דפוס: בריף-זיז-בלון
מנכ"ל: ד"ר איתי גלילי

מו"ל: קבוצת פיננסים נג בע"מ

טל: 07777-83044, פקס: 07777-83045

דוא"ל: service@finance-inst.co.il | www.bankautpratit.co.il

מדוע כל כך קשה לעצור את האינפלציה

נכסיהם של המיליארדרים אשר נעשו יותר עשירים. סביר להניח שעליית האי שוויון תרמה גם היא לסביבה הפוליטית הבינלאומית וההקצנה ההולכת וגדלה בשיח הפוליטי במדינות המערב.

בסוף שנת 2021 החלו אינדיקטורים ראשונים לעליית האינפלציה, נגידי הבנקים המרכזים בעולם צפו שהאינפלציה המתפתחת הנה זמנית ונובעת מהתהליכים הכלכליים של סיום מגפת הקורונה. כלומר, פתיחת המפעלים מחדש והשבת קווי הייצור לפעולה יגרמו לאספקה של מוצרים אשר יענו על הביקושים לאורך זמן, ובכך נחזור לשליטה על המחירים. באותה נקודת זמן אכן זה היה התרחיש הסביר. בתחילת 2022 רוסיה פלשה לאוקראינה ושינתה את המפה הכלכלית באופן ניכר.

תגובת המערב לפלישה זו הנה מדיניות סנקציות כלכליות על רוסיה. זו החזירה במדיניות של הפעלת לחץ כלכלי על מדינות אירופה באמצעות הכלי המרכזי שברשותה: צמצום אספקת אנרגיה וסחורות.

הנזק לכלכלות אירופה משמעותי מאוד וכל אזורי האיחוד האירופי מרגישים את עליית המחירים בחיי היום יום בזינוק דו ספרתי של האינפלציה. אירופה ניצבת בפני אתגר עצום לקראת החורף הקרב. מצבנו בישראל מצד אחד טוב מאשר אירופה, שכן עליית המחירים בתחום האנרגיה הנה הרבה יותר נמוכה ואינה מתקרבת להתמודדות אשר עמה מתמודדים תושבי האיחוד האירופי. מאידך, מחירי המוצרים בישראל גבוהים יותר ברמת הבסיס ולכן עליית המחירים הנה פוטנציאל נמוכה יותר. נשאלת השאלה מדוע חשוב כל כך

בשלוש השנים האחרונות הכלכלות עוברות זעזועים ניכרים ובחודשים האחרונים האיום המרכזי על השווקים הפיננסיים והכלכלות נובע מעליית האינפלציה.

בעשורים האחרונים האינפלציה לא הרימה את ראשה וזאת למרות שמאז שנת 2008 ובשל המשבר הכלכלי החמור באותה תקופה, הונהגה מדיניות של הרחבה כמותית ניכרת (הכוונה לריביות אפסיות/ שליליות וכן הזרמת כספים לשווקים הפיננסיים).

לאורך השנים, רבים ציפו שמדיניות ההרחבה הכמותית תביא לעליית מחירים ואינפלציה. בפועל, המחירים של סחורות ושירותים לא עלו, מאידך מחירי נכסים פיננסיים ונדל"ן עלו באופן ניכר. עליית מחירי הנכסים הפיננסיים תרמו לפערי האי שוויון ובעיקר לעליית שווי

ובישראל?

בנק ישראל כמו הבנק המרכזי בארה"ב ציפה לאינפלציה נמוכה יותר ומרגע שהתברר שהאינפלציה עיקשת החלו להעלות ריבית בקצב מהיר. בישראל עליות הריבית נמוכות יותר אך כלל לא בטוח שהמאבק באינפלציה בישראל יהיה קל יותר מאשר במדינות אחרות. בימים אלו נחתם הסכם שכר חדש לסקטור המורים אשר רק הוא יתרום לעלייה צפויה באינפלציה, אך מעבר לכך יגרום לדרישות שכר בשאר המגזרים. האבטלה נמוכה מאוד ולמעשה המשק פועל בתעסוקה כמעט מלאה. בסיטואציה כזו הביקושים לסחורות ושירותים במגמת עלייה. לצד זאת יש לזכור שישראל מתקשה להתמודד עם תחרויות במשק אשר היא הדרך האפקטיבית למניעת

אינפלציה. במצב שבו נדרשים לבחירות מדי שנה, הכנסת על שלל 120 נציגים אינם יכולים (ובספק אם רוצים) להוציא לפועל רפורמות משמעותיות לפתיחת ענפים לתחרות.

המלאכה של בנק ישראל בשינוי ציפיות האינפלציה לא תהייה פשוטה. כדי להבין את הקושי אחזור לרגע לשוק הנדל"ן. בנק ישראל חוזר ומדגיש שבעיית עליית המחירים בשוק הנדל"ן הנה בעיה של הממשלה, אשר צריכה לפעול להגדלת היצע הדירות. כאן בדיוק המלכוד של בנק ישראל. נדמה שהציבור אינו מאמין יותר לנבחרים הוותיקים והמועמדים החדשים שיש בידיהם לפתור בעיה של תכנון ארוך טווח ולכן המחירים אינם יורדים. במידה והמחירים יחזרו לעלות בנק ישראל ימצא עצמו בסיטואציה שאין לו ברירה אלא להיאבק בעליית המחירים בעליית ריבית גבוהה ממה שתכנן. כדי לשנות לציבור את הציפיות צריך להציג תכניות מוחשיות ובעלת סבירות גבוהה להצלחה אחרת נשאר רק גרזן הריבית כאופציה היחידה למיתון המחירים. כולי תקווה שסבב הבחירות הקרוב יביא לבשורה כלכלית ויוציא את ישראל מחוסר שיתוף הפעולה בין הממשלה לבנק ישראל, אשר הנו הכרחי לשנים הבאות.

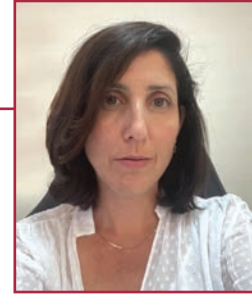
לעצור את עליית המחירים? הרי יש ירידה במחירי הסחורות ואף מחיר האנרגיה ירדו באופן משמעותי מאז פרצה המלחמה באירופה. התשובה לכך הנה שהאינפלציה עברה משוק הסחורות לשוק השירותים. המעבר מסחורות לשירותים מצביע על התפשטות רחבה יותר של אינפלציה ומשריש את עליית המחירים לאורך זמן. הסיכון בעליית מחירים לאורך זמן הנה, שמדובר על תופעה שקשה מאוד לשלוט עליה וכשהיא גבוהה מדי, היא יכולה לשבש את הפעילות הכלכלית. בהיבט חברתי הפגיעה המשמעותית יותר הנה בשכבות החלשות.

כדוגמא לעליית מחירים ניתן לראות כדוגמא את שוק הדיור (הן לרכישת דירות והן לשכירות). לאורך שנים ראינו שקצב רכישת הדירות גבוה מאוד ובשעה שלאורך זמן עלות המימון של הרכישה הולך ועולה בקצב מהיר. משקל ההוצאה החודשית של תא משפחתי בישראל על החזר משכנתא הגיע לרמות שיא. היכולת הכלכלית של משפחות רבות לעמוד בהוצאה של המשכנתא הולכת ופוחתת ומשפיעה על היכולת לחסוך או להוציא כסף על מוצרים ושירותים חיוניים אחרים. רבים בציבור אינם מאמינים שניתן למתן את עליית מחירי הנדל"ן ולכן הם ממהרים ובמקרים רבים מקדימים לרכוש דירות. הרוכשים אינם רואים תוכנית לייצוב והפחתת המחירים ולכן הציפיות שלהם הנם להמשך עלייה.

הפעילות הכלכלית מבוססת על התנהגות של צרכנים ובציפיות שלהם כלפי העתיד. כלומר, אם הצרכנים מאמינים שהמחירים בעתיד יעלו, הדבר יגרום לכך שזה יהיה המצב בפועל. בכל נקודת זמן הצרכנים יבקשו להקדים רכישה וצריכה מתוך ציפייה שהמחירים יעלו. כלומר יש צורך לנהל ציפיות, ולנהל ציפיות זה תמיד קשה ובפרט בתחום כלכלי.

בתחילת השנה נשיא הבנק המרכזי בארה"ב צפה אינפלציה שתהייה בשליטה, אך מעת הפלישה לאוקרינה התחיל להיות ברור שהמגמה מתהפכת. עליות הריבית לא הספיקו ובמסיבת עיתונאים האחרונה בסוף חודש אוגוסט ניתן דגש להבהרה שהריביות תמשכנה לעלות עד שהאינפלציה תתמתן. מסיבת עיתונאים זו הייתה הכרחית בהבהרת המסר של הבנק המרכזי, לפיו המאבק באינפלציה יהיה בראש סדר העדיפויות ובמחיר של פגיעה בכלכלה.

יש לזכור שאינפלציה גבוהה הנה סכנה לכל הכלכלה ואילו האטה משמעותה פגיעה חלקית בכלכלה ולרוב לזמן מבוקר. הבנק המרכזי האמריקאי מבהיר שהוא מעונין להיאבק בציפיות האינפלציה ונוקט בצעדים אגרסיביים לשם כך. הסיבה לשינוי הטון הנה לשם שינוי הציפיות.

סקירת השווקים ספטמבר 2022

ארה"ב. הכלכלה האמריקאית התכווצה במהלך 2 הרבעונים הראשונים של השנה, מה שעונה על ההגדרה טכנית של מיתון. עם זאת, שוק העבודה עדיין מאוד חזק, שיעור האבטלה נמוך, שיעור המשרות הפנויות גבוה וגם רווחי החברות ברבעון השני היו יציבים יחסית (אם כי אם מנטרלים את רווחי מגזר האנרגיה, הרווחים ירדו). על אף התמתנות, שיעור האינפלציה הינו 8.5%, משמעותית גבוה מהיעד (2%), מה שמבטיח המשך העלאות ריבית בחודשים הקרובים. האינפלציה צפויה להתמתן בהמשך בעקבות ירידה במחירי הסחורות והקלה בהפרעות לשרשראות האספקה, אבל היא עדיין גבוהה. גם כשתתמתן, ייקח פרק זמן עד שהאטה באינפלציה תבוא לידי ביטוי בנתונים והפד יחכה זמן ארוך יותר להתקררות של הכלכלה לפני שיאט את קצב העלאת הריבית. **אירופה.** נראה שמיתון באירופה הוא בלתי נמנע על רקע משבר האנרגיה החמור שגררה מלחמת רוסיה ואוקראינה ואפשרות תמיכה מוגבלת של הבנק המרכזי האירופאי בשל אינפלציה גבוהה. למרות החששות מצמיחה איטית, לבנק המרכזי באירופה אין ברירה אלא להמשיך בתהליך העלאת הריבית אשר על פי הערכות תגיע ל-1.5% בסוף התהליך.

ישראל. הכלכלה מפגינה עוצמה, שיעור הצמיחה עמד על 6.8% ברבעון השני בהשוואה לרבעון הראשון השנה וב-7.4% ביחס לרבעון השני של 2021 כתוצאה מגידול דו ספרתי בצריכה הפרטית, השקעות הון וייצוא. שוק העבודה חזק, שיעור האבטלה נמוך ושיעור משרות פנויות גבוה. האינפלציה עמדה על 5.2% גבוה משמעותית מטווח היעד של בנק ישראל. האינפלציה הופיעה מעט באיחור ביחס לעולם המערבי ולכן הבנק השתהה עם העלאות הריבית, אך הוא מצמצם פערים ומעלה את הריבית בצורה אגרסיבית, כאשר הריבית ככל הנראה תגיע לרמה נמוכה יותר מאשר בארה"ב ותעמוד סביב ה-3% בסוף השנה. הבנקים המרכזיים יפעלו בהתאם לנתונים הכלכליים שיתקבלו, כאשר ברור שהמלחמה באינפלציה נמצאת בראש סדר העדיפויות גם במחיר של פגיעה בכלכלה. היסטורית, לבנקים המרכזיים היה מאוד קשה לייצר איזון, כלומר לווסת את האינפלציה ע"י העלאת ריבית, מבלי לגרום להאטה כלכלית, השאלה באיזה סדר גודל.

אי וודאות גבוהה לגבי קצב האטה הכלכלית ולגבי קצב התמתנות האינפלציה וריבוי התוצאות האפשריות, ייגרמו לתנודתיות גבוהה בהתאם לנתונים הכלכליים שיתקבלו. נכון יהיה לבחון את הנתונים באופן אבסולוטי ולא ביחס לצפי לנתונים על מנת להימנע מהטיה ולקבל תמונה של המצב הכלכלי עד כמה שניתן לצורך הערכת המצב והתמחר בשוק.

תהליך התאמת השווקים לסביבה של אינפלציה גבוהה ולעלית ריבית הביאו לירידות שיערים חדות בשווקי האג"ח בארץ ובח"ל וכן בשווקי המניות העולמיים, למעט בשוק המניות הישראלי שנשאר כמעט ללא שינוי.

במהלך חודש יוני ויולי שווקי המניות בעולם שינו כיוון ומחקו כמחצית מן הירידות על רקע התמתנות בנתוני האינפלציה, האטה בצמיחה הכלכלית והערכה של משקיעים שהבנקים המרכזים יאטו את קצב עליית הריבית כתוצאה מכך. נאום הבנק המרכזי בארה"ב באמצע אוגוסט בו הדגיש את המחויבות להילחם באינפלציה עד לחזרתה לטווח היעד, גם במחיר של האטה כלכלית, החזיר את שווקי המניות למהלך של ירידות.

במהלך השנה, הבנקים המרכזיים בעולם ביצעו מהלך אגרסיבי של העלאות ריבית על מנת להילחם באינפלציה. הבנק המרכזי בארה"ב העלה את הריבית מרמה של 0.25% בתחילת השנה לרמה של 2.25-2.5%, הבנק המרכזי באירופה העלה את הריבית ב-0.5% ובנק ישראל העלה את הריבית מרמה של 0.1% לרמה של 2%.

העלייה באינפלציה וכתוצאה מכך הידוק התנאים הפיננסיים וצמצום הנזילות, בנוסף להשפעת האטה בסין והמשך ההשפעה של מלחמת רוסיה ואוקראינה, אשר גורמת להמשך בעיות בשרשראות האספקה ולמשבר אנרגיה באירופה, גורמים להאטה כלכלית גלובלית.

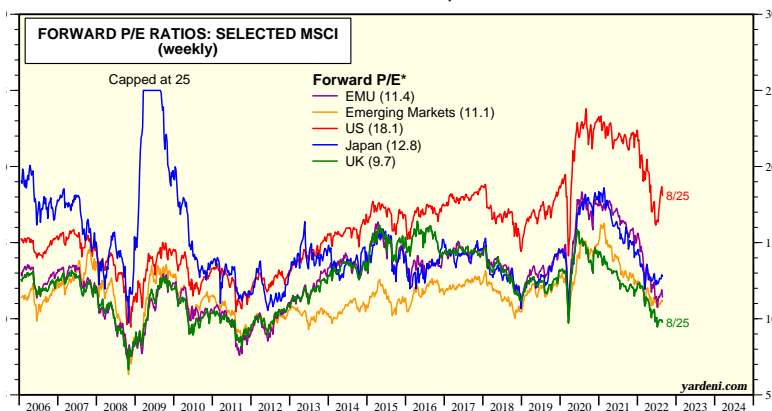
קרן המטבע העולמית ביצעה עדכון של תחזיות הצמיחה כלפי מטה בחודש יולי בפעם השלישית השנה והורידה את תחזיות הצמיחה העולמית מרמה של 6.2% בשנת 2021 לרמה של 3.2% בשנת 2022 ולרמה של 2.9% בשנת 2023.

מקור: IMF

מתמשים סביב מגזר הנדל"ן. עם זאת, כיוון והאינפלציה נותרה נמוכה יחסית, צפויה תמיכה של הבנק המרכזי ע"י הורדות ריבית ויחסי רזרבה וכן הקלה במגבלות הרגולטוריות בסקטור הנדל"ן והטכנולוגיה, אשר יתמכו בחברות ובשווקי המניות. התמחור הנמוך והמאמץ ממלתי לתמוך בפעילות הכלכלית במקביל לרגולציה שמטרתה להסדיר את הפעילות מצדיקים השקעה בשוק זה לטווח ארוך.

ישראל. שוק המניות בישראל הניב ביצועים עודפים משמעותיים על פני שווקי המניות העולמיים, כאשר מדד תל אביב 125 נשאר כמעט ללא שינוי מתחילת השנה. בלטו לטובה מדד מניות הנפט והגז בעקבות עליית מחירי האנרגיה ומניות הבנקים על רקע תוצאות טובות, חזרה לחלוקת דיבידנדים והערכה שיהיה מעליית הריבית. המדד נסחר במכפיל מעט נמוך מ-14, המשקף תשואה ממוצעת צפויה על הרווחים של כ-7%. שיעורי הצמיחה גבוהים של הכלכלה, המשך סביבת ריבית שאינה גבוהה ועלייה מוגבלת יחסית בשיעור הריבית, בנוסף לתמחור אטרקטיבי של השוק תומכים בהשקעה בשוק המניות הישראלי לטווח הארוך.

* Price divided by 12-month forward consensus expected operating earnings per share. Source: I/B/E/S data by Refinitiv.

מקור: Yardeni Research, Inc.

שוק האג"ח.

העלייה באינפלציה, עליות ריבית אגרסיביות וצמצום תכניות רכישות אג"ח הביאו לתמחור מחדש בשוק האג"ח העולמי ובישראל, שבא לידי ביטוי בירידות מחירים חדות ועליית תשואות משמעותיות. את השנה התחלנו עם תיקי אג"ח במח"מ קצר ובאיכות אשראי גבוהה מתוך ציפייה לשינוי בסביבת הריבית.

אג"ח ממשלת ארה"ב מט"ח. כתוצאה מצפי לעלייה מהירה בריביות בארה"ב וסיום תכנית רכישת האג"ח ע"י הבנק המרכזי, התשואה השנתית לפדיון של אג"ח ממשלת ארה"ב ל-10 שנים עלתה לכיוון 3.25% בהשוואה לתשואה של 1.37% בתחילת השנה. ההערכה הינה שהריבית תעלה באופן מהיר ואגרסיבי לכיוון 4%-4.5% בארה"ב ולאחר תקופה מסוימת, כתוצאה מהאטה כלכלית, תתחיל לרדת. על מנת לקבע תשואה גבוהה לזמן ארוך יותר, יהיה נכון להאריך מח"מ באופן הדרגתי באג"ח ממשלת ארה"ב למשקיעים המחזיקים במט"ח. פוזיציה זו תספק הגנה במקרה שאי הוודאות תעלה ובתסריט של גלישה למיתון.

עליות הריבית ועליית התשואות על אגרות החוב משנות את סביבת העבודה ויוצרות אלטרנטיבה כמקור להכנסה עתידית, פיזור וגידור להשקעה בשוק המניות.

מניות.

בתחילת השנה הערכנו שהתנודתיות תעלה משמעותית ולאור התמחור הגבוה באותו זמן יש לצפות לביצועים נמוכים יותר משוק המניות בהשוואה לשנה קודמת. בשל הערכה זו, איננו נמצאים בפוזיציה מלאה במניות. מתחילת השנה בוצעה התאמה של המכפילים כלפי מטה לאור עליית הריבית. עם זאת, מיתון בדרך כלל גורר ירידה ברווחי החברות (~20%) כאשר עד היום לא שוקללה הורדת תחזיות רווח המשקפת האטה. התאמה כזו יכולה לגרום תנודתיות נוספת כלפי מטה.

שווקי המניות אינם נסחרים בתמחור מאוד גבוה או במחירי בועה. בהתאם לנתונים, נרצה לנצל תנודתיות גבוהה סביב העלאות הריבית לטובת הגדלת החשיפה למניות ובניית התיק לטווח הארוך. יש לבצע איזון ושיילוב בין תמות לטווח ארוך, כגון הטכנולוגיה ואנרגיה הירוקה לבין תמות שתואמות את השלב המתקדם במחזור ולסביבה שבה הריבית עולה ואי הוודאות גבוהה, כגון סקטור הבריאות והתרופות וסקטור התשתיות שהינם דפנסיביים יותר, תימחורם אינו גבוה ויכולים ליצור פיזור ואיזון במידה ותימשך התנודתיות. ההשקעה צריכה להתבצע בחברות איכותיות בעלות מאזנים חזקים שיכולות לשרוד תקופה של האטה תוך עדיפות לניהול אקטיבי וסלקטיבי וניצול הזדמנויות באפיקים השונים.

ארה"ב. מדד ה-S&P500 ירד בשיעור של כ-17% מתחילת השנה ונסחר במכפיל של 17.5, המגלם תשואה ממוצעת צפויה של כ-5.8% על הרווחים. קצב צמיחת רווחי המדד צפוי לעמוד על כ-9% בשנת 2022 ע"פ factset. על אף

הירידות, שוק המניות אינו מתומחר בחסר ולא מגלם את הסיכון לירידה ברווחי החברות בעקבות האטה חריפה ושחיקה ברווחיות כתוצאה מגידול בעלויות ולכן צפויה תנודתיות גבוהה.

אירופה. מדד המניות האירופאי ירד מתחילת השנה בשיעור של כ-15%. המדד נסחר במכפיל של 12 המגלם תשואה על הרווחים של כ-8%, כאשר קצב צמיחת הרווחים צפויה לעמוד על כ-16% בשנת 2022 (ללא אנרגיה +6%). תמחור שוק המניות אינו גבוה, אך עליית מחירי האנרגיה והיחלשות הייצור מהווים סיכון משמעותי לתחזית הרווחים ביבשת. שוק המניות הבריטי (FTSE100) הניב ביצועי יתר וירד מתחילת השנה בכ-1.5%. שוק זה, מעבר לתמחור נמוך ותלות נמוכה ברוסיה ביחס לאירופה, נתמך במבנה המדד שנהנה ונפגע פחות בתנאי הסביבה הנוכחית, כגון: סקטור הפיננסים (שנהנה מעלויות ריבית ועקום תלול יותר), סקטור חו"ג וסקטור האנרגיה שנהנו מעליית הסחורות ומחשיפה נמוכה לטכנולוגיה ולרכיבים. גורמים אלו צפויים לתמוך בשוק מניות זה גם בהמשך השנה.

סין. סבלה מחולשה בשווקי המניות עקב התפרצויות חוזרות של קורונה ומדיניות סגרים נוקשה, מגבלות רגולטוריות וחששות

סקירת השווקים ספט' 2022

המשך מעמ' קודם <<

ועל תיק ההשקעות. נראה ששווקי החוב בעיקר בארה"ב מגלמים באופן כמעט מלא את העלאות הריבית ואת ההאטה הכלכלית הצפויה בעוד ששוק המניות מגלם את ההאטה באופן חלקי בלבד ואינו מגלם את הירידה ברווחיות החברות כתוצאה מגידול בעלויות ואת הירידה ברווחים כתוצאה מהאטה.

תמחור מחדש של שוק האג"ח, עלייה במונחים ובתשואות מספקים נקודת כניסה טובה לבניית חשיפה של תיק האג"ח, ככל שהתשואות והמונחים יעלו. בכך מחזירים לו את מקומו כמקור לתזרים ופיזור סיכונים בהשוואה לשוק המניות. יש מקום לשלב כלי חוב בסיכון גבוה יותר, הנסחרים ביחסי סיכון סיכוי אטרקטיביים, כגון הלוואות מאגנחות ואג"ח לא מדורג במטרה להגדיל את התזרים העתידי.

השנה הינה שנה קשה בתחום ההשקעות, אך התנודתיות בשוק יוצרת הזדמנויות השקעה לטווח הארוך הן בשוק המניות וגם בשוק האג"ח, כאשר בעת ניהול תיק ההשקעות יש להבחין בין הטווח קצר לבין לטווח ארוך.

לאור חוסר הוודאות התנודתיות צפויה להמשיך להיות גבוהה, יש מקום לנצל תקופה זו ולהגדיל חשיפה לסיכון מניות ואג"ח על מנת לבנות פוזיציות ולקבע תשואות גבוהות לטווח ארוך בתיק ההשקעות. יש מקום לשלב חוב לא סחיר שיספק מקור לתשואה ויקטין את התנודתיות של תיק ההשקעות.

קבלת החלטות השקעה והקצאת נכסים צריכה להיות מבוססת על סמך תמחור הנכסים בהתאם למאפייני כל לקוח בבחינת מטרות ההשקעה, מידת שנאת הסיכון ולא מושפעת מתנודתיות השוק.

תחזית ארוכת טווח אפיקי השקעה

אפיק/נכס	תשואת חסר	ניטרלי	תשואת יתר	שיעור מרבוען קודם
מניות				
ישראל				□
אר"ב				□
מתעוררים				□
איחופה				□
אגח				
אגח ממשלתי ישראל				+
אגח חברות מדורג				+
אגח חברות לא מדורג				□
אגח ממשלתי ארה"ב				□
אגח חברות חול בדירוגי השקעה				+
אגח חברות חול לא מדורג				+
אגח מתעוררים				□
אלטסטיבי				□

הנתונים נכונים לתאריך 31.8.2022

אג"ח חברות מט"ח. מדד אג"ח חברות (U.S. Corporate Indexes) ירד בשיעור של כ-14% מתחילת השנה כתוצאה מעלייה בתשואות אג"ח ממשלתי והתרחבות המרווחים. מדד אג"ח בדירוג AA נסחר בתשואה של 4.28% ובמרווח של 0.85% בעוד שמדד אג"ח בדירוגי BBB נסחר בתשואה של כ-5.27% ומרווח של 1.9% מעל הממשלתי לתקופה דומה. בהינתן התשואות והמרווחים הגבוהים, יש מקום להאריך מח"מ ולקבע תשואות גבוהות לתקופות ארוכות יותר ככל שתעלינה. אפיק זה, חזר להעניק תזרים גבוה, פוטנציאל לרווח הון מתון ומהווה פיזור לאפיק המניות.

אג"ח high yield נסחר בתשואה של 8.6% ומרווח של 5.1% מעל הממשלתי, מרווח גבוה מעט מהמרווח הממוצע. איכות האשראי באפיק זה השתפרה ביחס לעבר בבחינת הרכב דירוגים, נראה שהתמחור מגלם האטה ומשקף יחס סיכון/סיכוי יחסית אטרקטיבי ולכן יש מקום לשלב אפיק זה בתיק ההשקעות נקוב \$.

ירידות המחירים הביאו לעליית תשואות בכלי השקעה נוספים ברמת סיכון גבוהה יותר שנסחרים ביחסי סיכון/ סיכוי אטרקטיביים ויכולים לייצר מקור תשואה גבוה כגון הלוואות מאגנחות (Clo), חוב נחות והלוואות בכירות.

שוק האג"ח בישראל סבל גם הוא מירידות שיערים ועליה בתשואות על רקע תהליך העלאות הריבית.

מחיר האג"ח ממשלתית שקלית ל-10 שנים ירד בכ-13% והיא נסחרת בתשואה שנתית לפדיון של 2.96% בהשוואה לתשואה של 1.25% בתחילת השנה. כפי שצפינו, בנק ישראל אמץ גישה אגרסיבית יותר בתגובה לאינפלציה גבוהה מהחזוי, מה שגרם ולהמשך ירידה במחירי האג"ח ולעליה בתשואות. לאור צפי להמשך עלייה בתשואות אנו נשארים במח"מ קצר בשלב זה ונאריך בהדרגה עם העלייה בתשואות. **אג"ח חברות ישראל.** מדד תל בונד 60 ירד מתחילת השנה בשיעור של כ-6%, נסחר בתשואה של 1.58% צמוד, המגלם מרווח של 1.4%. התשואות עלו משמעותית מתחילת השנה, אך המרווחים התרחבו במידה מועטה בלבד. לא נראה שהתמחור לוקח בחשבון סיכון של האטה כלכלית והשפעתה על יכולת החזר החוב של חברות. יש מקום להאריך מח"מ אם כי באופן הדרגתי תוך ניצול הזדמנויות במקרה של המשך עלייה בתנודתיות וכתוצאה מכך עלייה בתשואות והתרחבות המרווחים.

כחלק מהתיק ההשקעות וכחלק מפיזור המקורות לתשואה יש מקום לשלב חוב, שאינו סחיר ברמות ביטחון גבוהות (כנגד שיעבוד ראשון על נכסים) על מנת לקבל תזרים גבוה ביחס לשוק הסחיר, ברמת תנודתיות נמוכה.

סיכום

הסיכון לכלכלה ולהמשך צמיחה גדל משמעותית מתחילת השנה. המשקיעים נדרשים לחשב מחדש תוך כדי תנועה הערכות לגבי משתנים רבים, כגון קצב האינפלציה שיעור העלאות הריבית והשפעותיהם על הכלכלה וכתוצאה מכך שעל שווקי המניות והאג"ח

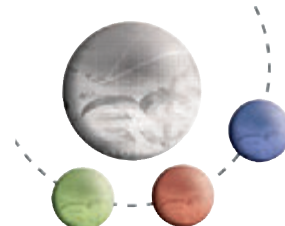
ייעוץ השקעות מתקדם ללקוחות הבנקאות הפרטית

שרותי פמילי אופיס וייעוץ השקעות מתקדם
ללקוחות הבנקאות הפרטית והבנקאות הבינלאומית.

לפרטים נוספים ו/או לקביעת פגישה אישית לא מחייבת:
www.nihulhon.co.il, **07777-83000**

אופק התשואה של המשקיעים הסולידיים במגמת שיפור

נהוג לחלק את הדירוגים ל-2, איגרות חוב קונצרניות שבדירוג השקעה ואג"ח שאינן בדירוג השקעה (המוכרות גם בשם אג"ח זבל), אשר ההשקעה בהן נחשבת מסוכנת יותר. ככלל, איגרות חוב שאינן מדורגות התשואה עליהן תהיה גבוהה יותר בשל פרמיית הסיכון שהמשקיעים דורשים כהשקעה בחברה שבחירה לא להיות מדורגת.

שנת 2021 הסתיימה כאשר התשואות העתידיות לאפיק האג"ח המקומי והגלובאלי היו בשפל, לדוגמה במדד האג"ח המקומי הממשלתי הייתה תשואה שקלית של כ-0.7% לשנה באורך חיים ממוצע של כ-7 שנים או תשואה ריאלית שלילית של 1.2% באורך חיים דומה. ירידות המחיר הקפיצו את התשואה הנוכחית לכמעט 3% בשקלי, או תשואה ריאלית חיובית של כ-0.3% (המהווה ירידה של כמעט 10% במחיר האג"ח). האג"ח הקונצרניות חוו

שנת 2022 שונה מהשנים האחרונות ולא רק בגלל התנודתיות שעלתה בשווקים. השנה לראשונה מזה כעשור ישנה עליית ריבית שגרמה לתשואות האג"ח הקונצרניות בדירוג השקעה להגיע קרוב לשיא נומינלי רב שנים.

עליית הריבית המהירה בעולם ובישראל משפרת למשקיעים הסולידיים את אופק ההשקעה ביחס לשנים האחרונות, זאת מתוך הערכה שהאינפלציה צפויה להתמתן בשנים הקרובות. אגרת חוב היא הלוואה - המאפשרת למשקיע לקבל ריבית וקן ממניפק האיגרת (ממשלה\חברה) וזאת בהתאם לתנאים שנקבעו מראש. לכל איגרת ישנם תנאים המאפיינים את אופי התקבולים, הכוללים - מועד לפדיון הקרן והריבית, והריבית המתקבלת, מכך ניתן לחשב את התשואה השנתית אותה יקבל המשקיע במידה ויחזיק את האיגרת עד מועד הפדיון שלה.

רמת הסיכון של האיגרת נקבעת על פי החוסן הפיננסי של החברה המנפיקה והביטחונות אותן נתנה למשקיעים בהנפקה. הביטחונות קובעים את קדימות תשלומי האיגרת על פני התחייבויות אחרות של החברה (לדוגמה, רוכשי האג"ח יקבלו עדיפות על הלוואות מגורמים אחרים ובעלי מניות).

האם מדובר בהשקעה סולידית?

נהוג להתייחס לאיגרות חוב כאפיק השקעה סולידיות, לפיכך ניתן להבין שהפוטנציאל בהשקעה זו נמוך מהפוטנציאל בהשקעות שהיו נחשבות בעלות אופי מסוכן יותר כמניות. בעולם וגם בארץ קיימות חברות דירוג הבחונות את מצבן של החברות (תמורת תשלום) ומפרסמות דירוג המעיד על יכולת החברה לתשלום החוב לבעלי האג"ח. החברות מקטלגות את הסיכון הקיים בכל אגרת חוב שהן מדורגות והדירוג מציג את רמת הסיכון.

סולם דירוגי האשראי בחברות הדירוג המובילות

Moody's	Standard & Poors	
Aaa	AAA	דירוג השקעה
Aa	AA	
A	A	
Baa	BBB	דירוג ספקולטיבי / "זבל"
Ba	BB	
B	B	
Caa	CCC	
Ca	CC	
C	C	
D	D	

מקור: גלובס

סולם הדירוג של "מעלות", מהגבוה לנמוך
AAA למניפק יש יכולת מעולה לפרוע את תשלומי הקרן והריבית, וסביר מאוד שיכולת זו לא תושפע משינויים מאקרו כלכליים/ענפיים
AA למניפק יש יכולת טובה מאוד לפרוע את תשלומי הקרן והריבית, וייתכן שזו תושפע במעט משינויים מאקרו כלכליים/ענפיים
A למניפק יש יכולת טובה לפרוע את תשלומי הקרן והריבית, אך זו עלולה לפחות אם יחולו שינויים לרעה בתנאים מאקרו כלכליים/ענפיים
BBB למניפק יש יכולת סבירה לפרוע את תשלומי הקרן והריבית, אך זו צפויה לפחות אם יחולו שינויים לרעה בתנאים מאקרו כלכליים/ענפיים
BB יכולת המנפיק אינה גבוהה, והיא צפויה לפחות אם יחולו שינויים לרעה בסביבה העסקית של החברה
B יכולת המנפיק נמוכה, והיא צפויה לפחות עוד יותר אם יחולו שינויים לרעה בסביבה העסקית של החברה
CCC המנפיק פגיע, ואם יחולו שינויים לרעה המנפיק צפוי שלא לעמוד בהתחייבויותיו
CC המנפיק פגיע במידה רבה יותר, ואם יחולו שינויים לרעה סביר להניח שהוא לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו
C המנפיק קרוב מאוד למצב של חלולות פירעון
D חלולות פירעון (מלשון Default)

מדדי אג"ח קונצרני מקומי נכון ל 31.08.2022				
שם מדד	שיסי מחיר מתחילת השנה	אורך חיים ממוצע לפדיון (בשנים)	תשואה פנימית נוכחית	דירוג
מדד תל בונד 20	-6.75%	5.12	1.47%	AA+
מדד תל בונד 40	-5.11%	4.44	1.52%	AA
מדד תל בונד 60	-5.88%	4.86	1.51%	AA+
תל בונד צמודות AA-AAA	-5.42%	4.9	1.31%	AA+
מדד תל בונד תשואות	-3.15%	3.41	2.10%	A
מדד תל בונד שקל	-5.36%	3.84	4.12%	AA-
מדד תל בונד שקל 50	-6.33%	1.85	3.83%	AA-
תל בונד שקל AA-AAA	-5.87%	3.73	3.85%	AA
מדד תל בונד תשואות שקלי	-4.25%	2.85	5.04%	A-

תנודתיות נמוכה יותר, מדדי התל בונדים 20, 40, 60 שהינם מדדי אג"ח צמודי מדד בדירוג השקעה גבוהה של AA ו-AA+ היו בתחילת השנה בתשואות לפדיון ממוצעות שליליות של כ-0.85% והיום הן במצב שונה לחלוטין כאשר התשואה הממוצעת במדדים אלו היא חיובית צמודת מדד של כ-1.7%

באזור של כ-3.2%. לצורך ההדגמה ירידת המחיר בעליית תשואות זו היא של כ-1.5%-3.25% כפול 10 (אורך החיים בשנים), ירידת מחיר של כ-17%, בשוק האג"ח הקונצרני האמריקאי במדד המכיל 30 איגרות חוב מ-30 המנפיקות הגדולות ביותר של חוב תאגידי בדירוג השקעה בדולר (iBoxx USD Liquid Investment Grade Top 30) בתחילת השנה התשואה הייתה של כ-2.6% (באורך חיים ממוצע של כשבע שנים).

כיום המדד מעט השתנה ואורך החיים הממוצע ירד לכ-6 שנים אך התשואה הממוצעת של אג"חים אלו זינקה לכ-5.2% לשנה, אלה התשואות המאפיינות את המצב בחברות הגדולות והחזקות בעולם.

המהווים ירידת מחיר של כ-7%-6%. מדד התל בונד השקלי בעל דירוג ממוצע יחסית גבוהה של AA- (משך חיים ממוצע) של פחות מארבע שנים, התשואה השקלית הנה כ-4%. במדדים מפוזרים שברמת סיכון גבוהה יותר כתל בונד תשואות (בדירוג השקעה ממוצע של A-), ניתן לקבל תשואה שקלית של למעלה מ-5% או תשואה צמודה +2.3% באורך חיים ממוצע של כשלוש שנים. התנודתיות בשוק האג"ח האמריקאי רבה יותר מהתנודתיות שהשוק המקומי חווה, כאשר התשואה על אג"ח ממשלת ארה"ב ל-10 שנים סיימה את שנת 2021 בתשואה של כ-1.5%, במהלך יולי 2022 כבר הגענו לתשואה של כמעט 3.5% וכרגע אנחנו עומדים

השינוי בתוואי הריבית שהפך מתוואי של ריבית יורדת לתוואי של ריבית עולה, גבה מחיר משוק האג"ח, הפעילות בשוק החוב מתנהלת על רקע התגברות הציפיות להעלאות נוספות של הריבית במשך על ידי הבנקים המרכזיים. החברות המדורגות הגדולות נהנו מעשור של תנאי מימון מאוד נוחים והחברות שיפרו וחיזקו את מבנה ההון שלהן והצטיידו במשאבים ולכן הן ערוכות להתמודד עם תנאים מאתגרים יותר, הן ברמה הפיננסית והן ברמה העסקית. מוקדם לדעת באיזה שלב תיעצר עליית הריבית של הבנקים המרכזיים בעולם, אך הנתונים הכלכליים בעולם מעידים על החלשות בכלכלה העולמית והתמתנות באינפלציה. על רקע זה נראה שהמשקיע הסולידי שיפר את יכולתו לקבל תשואה ראלית חיובית וזאת באמצעות השקעה באיגרות חוב בעלות איתנות פיננסית גבוהה וזאת מבלי להזדקק לסיכונים גבוהים.

מדור חוק ומשפט

עו"ד אדם סורקין

Shlomovitz, Sorkine & CO.
LAW FIRM

עשרה טיפים בעסקאות נדל"ן

בעסקאות נדל"ן מאת קבלן, וכן את הצעתנו כיצד להתגבר על אותן נקודות.

האם הקבלן הינו בעלי הקרקע?

לא תמיד הקבלן המוכר את הנכס רשום בטאבו כבעלים ולכן יש לוודא שהיזם/קבלן שמולו מתקשרים בהסכם הוא בעלי הקרקע או שהוא זכאי להירשם כבעלים של הקרקע, שהוא באמת רשאי למכור את הנכס באמצעות הצגת את כל האישורים/המסמכים המעידים על הבעלות ו/או על הזכות להירשם כבעלים כשהנכס נקי מזכויות כלשהן של צדדים שלישיים.

מי הוא הקבלן איתו אנו מתקשרים?

כקונים חשוב לבדוק את יכולתו הטכנית ו/או הפיננסית של

רכישת נדל"ן בכלל ודירת מגורים בפרט הינה בין הפעולות וההחלטות הגדולות והמשמעותיות ביותר בחייו של אדם, וזאת משום שהן טומנות בחובן, בין היתר, שלל אלמנטים הגורמים לחוסר וודאות ו/או שליטה מצד הרוכש.

עסקת נדל"ן רגילה מורכבת כמעט תמיד מ- (1) סכנות הקשורות בקונה עצמו/במוכר/בצדדים שלישיים; (2) אי וודאות באשר לעתיד; (3) השקעה כספית גדולה; (4) מצריכות אורך רוח; (5) לעיתים אורכות הרבה זמן. האלמנטים הנ"ל מחריפים כאשר מדובר בעסקת רכישת נדל"ן על הנייר / מקבלן.

בכתבה זו נסקור בקצרה מס' נקודות מהותיות אשר יש לבדוק בבואנו להתקשר בהסכם לרכישת נכסי נדל"ן בכלל ובפרט

מפקח בניה וכיו"ב. כמו כן, מומלץ לוודא שבהסכם ישנו סעיף שמאפשר ביצוע שינויים בנכס טרם בניית הנכס בפועל ללא כל עלות מצד הרוכש.

מחיר הנכס הינו המלצה או סופי?

אחד הנושאים המהותיים לרוכש הוא השורה התחתונה - "כמה אני משלם". בעסקאות רכישת נכס מקבלן יש לוודא מה הם התשלומים החלים עלינו כרוכשים מעבר למחיר הנכס. יש לבדוק את נושא המע"מ, מס רכישה, ריביות, קנסות, הצמדה למדד, עלויות בנין שינויים בנכס, תשלומים, אגרות או היטלים שהקבלן עלול לשלם ושאותם הוא ינסה לגלגל על הרוכשים.

הבנק לא אישר את המשכנתא מה עושים?

אחד מתסריטי האימים של רוכש הוא כזה שבו הוא רוכש נכס, אך לאחר מכן הבנק שלו אינו מאשר לו מימון לרכישתו מסיבות כאלה ואחרות אשר לעיתים תלויות ביזם ו/או בפרויקט עצמו. לכן, חשוב לפני החתימה על ההסכם לקבל אישור עקרוני לקבלת משכנתא, לבדוק האם ישנם רוכשים אחרים בפרויקט שקיבלו משכנתא ולהכניס סעיף להסכם הקובע כי במקרה ובו לא תאושר משכנתא לקונה עקב סיבה התלויה בקבלן או בפרויקט, אזי תהא לקונה הזכות לבטל את ההסכם ולקבל את כספו ללא כל קנס.

ליקויים בנכס

לפני מסירת החזקה בנכס חותמים הקונים והקבלן על פרוטוקול מסירה, שבו מפורטים כל הליקויים שיש בנכס ואשר התגלו בעת מסירת החזקה. הסכנה בהקשר זה היא שהקונים לא יתריעו בזמן על קיומם של ליקויים, ובבוא העת כשהם יגלו אותם החברה "תתנער" מאחריות לגביהם.

לכן, אנו ממליצים לקחת בעל מקצוע במועד בדיקת הנכס טרם מסירתו שידרוק את הנכס באופן יסודי וידאג שכל הליקויים, ללא יוצא מן הכלל יצוינו בפרוטוקול מסירת החזקה. בהקשר זה נציין, כי ברכישת נכס חדש מקבלן, ישנה לקונה תקופת אחריות החל משנה ועד ל- 7 שנים ממועד הרכישה, תלוי בסוג הליקוי.

אז מי דואג לאינטרסים שלי?

במרבית הסכמי הרכישה ישנה הוראה לפיה על הקונה לשאת בשכרו של עוה"ד של הקבלן, ולפיכך הם טועים לחשוב שהם מיוצגים על ידו, אבל לא זהו המצב. עורך הדין של הקבלן, מייצג את הקבלן בלבד.

לכן, המלצתנו היא שאסור לוותר על שירותיו של עורך דין מקרקעין מקצועי, מנוסה ואמין. על עורך הדין מטעמכם לערוך באופן מקצועי מקצועיות את כל הבדיקות הנוגעות להיבטים המשפטיים בקשר עם העסקה, כאשר תפקידו הוא אחד - להבטיח אתכם ואת כספכם בפני הסיכונים הטמונים בעסקה.

למען הסר ספק מובהר, כי הרשימה הנ"ל אינה ממצה ויש להיוועץ עם עו"ד מומחה בתחום המקרקעין, כל מקרה לגופו.

הקבלן על מנת לוודא שאנו מתקשרים עם קבלן שיוכל "לספק את הסחורה". לצורך כך יש לברר את האיתנות הפיננסית של היזם, לבדוק איזה פרויקט הוא השלים, להוציא דו"ח BDI ולתשאל רוכשים בפרויקטים אחרים שלו אודותיו ואודות עבודתו, לרבות עמידתו בהתחייבויותיו על פי ההסכם.

ניסיון הקבלן כקבלן ביצוע

לעיתים קרובות, החברה שמוכרת את הנכס אינה החברה שבונה אותו בפועל, אלא היא משתמשת בקבלן ביצוע הבונה בעבורה. לכן, במקביל לבחינת כשירותו של היזם, יש לברר מי קבלן הבנייה שעתיד לבנות את הפרויקט, יש לבצע בדיקות לקבלן המבצע, ולברר איפה הוא בונה, מהו סטנדרט הבנייה שלו, האם הוגשו נגדו תביעות בגין ליקויי בניה והאם הוא עומד בלוחות הזמנים.

מי אמר שאין הפתעות ברכישת נדל"ן?

כשקונים מגיעים למשרד המכירות מוצגות להם תכניות הדמיה שבינם לבין המציאות לעיתים קרובות אין כל קשר. בנכס ו/או בקרבת הנכס עלולים הקונים להיחשף למפגעים שלא הוצגו להם, כמו קרבה לנקודות הטמנת אשפה, תחנות אוטובוס ודלק, בתי ספר, גני ילדים, מרכז מסחר, מבני תעשייה, כבישים סואנים ועוד, הקיימים כיום ו/או שיהיו קיימים בעתיד. לכן, חשוב לבדוק באופן פיזי את סביבת הנכס, ואת התוכניות החלות על אזור הנכס.

כוח עליון או שמא כוחו של הקבלן

נושא מאוד אקוטי ברכישת נדל"ן מקבלן הינו נושא לוחות הזמנים. כל הסכם נוקב מועד למסירת הנכס הנרכש, כאשר עד לאותו מועד הקבלן מתחייב להשלים את מלוא העבודות ולמסור את הנכס לידי הרוכש. ואולם, בפועל מצב זה לא מתקיים וזאת בזכות סעיף הסל הקרוי "כח עליון". סעיף זה מוגדר, בדרך כלל באופן מאוד רחב כך שכל איחור שלא קשור לקבלן מהווה סיבה לדחות את מסירת החזקה בתקופה נוספת ללא כל סנקציה. לכן, יש לוודא כי הסעיף מוגדר באופן מצומצם הפועל לטובת הקונה.

התאמה בין תכניות הנכס לבין המצב בפועל

לעיתים ישנם מקרים בהם יש אי התאמה בין שטח הנכס המובטח לבין שטח הנכס בהיתר הבנייה או בפועל. סכנה זו ממשית וקיימת לנוכח העובדה כי חלק מהפרויקטים נמכרים "על הנייר" טרם קבלת היתר בניה. בקשר זה נציין כי על פי חוק המכר, סטייה של עד 2% משטח הנכס או של עד 5% ממתקניו הינם מותרים. בעניין, זה חשוב כי בהסכם יכתב כי לקונה זכות חד צדדית לבטל את ההסכם במקרה של סטייה העולה על הסטייה המותרת.

המפרט הטכני של הנכס

רוכשי נכס מקבלן עלולים לגלות פערים גדולים בין המפרט הטכני המפרט מה כולל הנכס והבניין ואשר הובטח להם לבין המפרט שעליו הם נדרשים לחתום בעת רכישת הנכס. לכן, יש לקבל חוות דעת מבעל מקצוע שיעבור על המפרט הטכני ויעביר את הערותיו לפני החתימה על ההסכם. בעל מקצוע יכול להיות מהנדס בנין,

הרפורמה הצרכנית בשוק המשכנתאות

בתחילת חודש ספטמבר נכנסה לתוקף הרפורמה הצרכנית להגברת שקיפות המידע ללקוחות הבנקים ולשיפור סביבת התחרות בשוק המשכנתאות. במסגרת הרפורמה ייכנסו לתוקף שורה של צעדים בתחום המשכנתאות, שנועדו להקל על הלווים בתהליך נטילת המשכנתא או מחזור של משכנתה קיימת.

צעדים אלו יסייעו ללקוח להגיש בקשה לקבלת הצעת משכנתה בצורה מהירה ונוחה יותר, להבין טוב יותר את תנאי המשכנתא המוצעים לו והשלכותיהם על התשלומים העתידיים, ולהשוות באופן מושכל וביתר קלות בין ההצעות השונות הניתנות לו ממספר בנקים.

בהתאם לרפורמה, נדרשים הבנקים להציג ללקוח אישור עקרוני (הצעת משכנתה) במבנה אחיד, בו יוצגו שלושה סלים אחידים שהוגדרו על ידי בנק ישראל, וסל נוסף אשר יותאם לצרכי ומאפייני הלקוח לבקשתו. מטרת הצגת הסלים האחידים היא לשפר את יכולת הלקוח לערוך השוואת עלויות בין הצעות המחיר השונות של הבנק, וכן מול הצעות מחיר אפשריות מבנקים אחרים.

בין המשתנים שיוצגו באישור העקרוני: הריבית הכוללת החזויה, סך כל הסכום הצפוי החזוי שישולם עד לסוף תקופת ההלוואה, סכום ההחזר החודשי הראשון וסכום ההחזר החודשי הגבוה

השלב הראשון:
לפני נטילת ההלוואה

תמהיל המשכנתה

ברפורמת המשכנתאות. לקוח המעוניין לבחון את התאמת התמהילים לצרכיו יעשה זאת על בסיס בחירתו במשך תקופת ההלוואה (הבחירה היא בין 10, 15, 20, 25, 30 שנים).

במטרה להקל על נטילת המשכנתאות לערוך השוואה בין הצעות הבנקים. נדרש הבנק להציג באישור העקרוני ללקוח, נוסף על "תמהיל המשכנתה" המוצעים על ידו, שלושה תמהילים אחידים, שהרכבם נקבע בידי בנק ישראל

להלן הרכביהם של שלושת התמהילים האחידים:

1/2 קבועה לא צמודה
1/2 משתנה פריים

1/3 קבועה לא צמודה
1/3 משתנה צמודה
כל 5 שנים על בסיס א"ח ממשלתי
1/3 משתנה פריים

100% קבועה לא צמודה

כאמור, תמהיל נוסף יורכב בידי הבנק בהתאם לבקשתו וצרכיו של הלקוח ויוצג בפניו באישור העקרוני.

דוגמה:

לווה נטל משכנתה בעלת המאפיינים הבאים:

סכום: ₪ 1,000,000
מסלול: 100% קבועה לא צמודה
תקופת ההלוואה: 30 שנים (360 חודשים)
ריבית קבועה: 3.5%

במסלול זה יעמוד ההחזר החודשי על 4,490 ₪. סך ההחזר בתום תקופת ההלוואה יהיה 1,616,561 ₪. סכום זה מורכב מקרן בסך 1,000,000 ₪ וריבית בסך 616,561 ₪.

את האישור העקרוני באופן מקוון. בנוסף, נקבע פרק הזמן בין הגשת הבקשה להלוואה לקבלת האישור העקרוני, והוא הוגבל ל-5 ימי עסקים (במקרים חריגים ל-7 ימי עסקים). כמו כן, ההוראה מחייבת הנגשת מידע ללקוח באתרי הבנקים שסייע לבחינת כדאיות הצעת משכנתה וביצוע מחזור של הלוואת משכנתה. לצורך בחינת כדאיות הצעת המשכנתא, יעמיד כל בנק באתר האינטרנט שלו החל מתאריך 30.9.22 מחשבון סימולציה אשר יאפשר ביצוע סימולציות של תמהילים שונים של הלוואות בטווחי זמן שונים. לצורך הנגשת הרפורמה ויישומה גיבש בנק ישראל שורת צעדי הסברה הכוללים: אתר ייעודי, חוברת הסברה מקיפה, קמפיין דיגיטל ורדיו, כנסים לציבור וסרטוני הסבר. (בעמוד מימין דוגמא לאישור עקרוני). לסיכום, ניתן לומר כי המהלך אמור לשפר בצורה משמעותית את הנגשת והבנת הנתונים הרבים בלקיחת משכנתא, נותר רק לקוות שהיישום בפועל בשטח יצליח. (מקורות: בנק ישראל)

ביותר הצפוי על פי התחזית. נתונים אלה מביאים בחשבון את העמלות והתשלומים החדשיים הצפויים לאורך תקופת הלוואה על בסיס התחזיות לשינויים במדד המחירים לצרכן ובשיעורי הריבית במשק, שמעודכנות ליום מתן האישור העקרוני. תחזיות אלו נועדו להמחיש תשלומים ושיעורי ריבית בעתיד. התחזיות נגזרות ממחירי אגרות החוב הממשלתיות הנסחרות בשוק ההון ומשקפות את הערכות הפעילים בשוק. כיוון שמדובר בתחזיות שנגזרות משוק ההון, בהתאם למציאות הכלכלית בעת גיבושן, אפשר שהתשלומים ושיעורי הריבית שישולמו בפועל יהיו שונים. כל הבנקים מתבססים על אותן תחזיות, המפורסמות על ידי בנק ישראל, כדי שבסיס ההשוואה בין הצעות המחיר השונות של הבנקים יהיה אחיד. בנוסף, במסגרת צעדים אלו נקבע שלקוחות הבנקים יוכלו להגיש בקשה לאישור עקרוני באופן מקוון ובטלפון, וכן לקבל

אורלי מרקוביץ הפקות ופוליפוניה בע"מ מציגים:

אדית פיאף - שאנסונים צרפתיים עם גיל שוחט והזמרת-שחקנית יונית טובי

חגיגה צרפתית עם שיריה האהובים, העמוקים, האומנותיים והפופולריים של מלכת השאנסונים הצרפתיים אדית פיאף, וכן שירי השנסונר ז'אק ברל, אשר פוגשים את גדולי מלחיני צרפת, מדביוסי ועד ראול, בקונצרט שכולו פט א-לה פרנסיז!

הזמרת יונית טובי, זוכת פרס התיאטרון הישראלי, המגלמת את אדית פיאף בתיאטרון תצטרף לגיל שוחט, מנהל מוסיקלי, מנחה, פסנתרן ואביר תרבות מטעם ממשלת צרפת בעצמו, אשר ינגן את הקונצ'רטו הוירטואוזי והמופתי לפסנתר מאת ראול, וכן יצירות מאת דביוסי, ידועות ואהובות.

שירי פיאף: החיים בוורוד, תחת שמי פריז, אקורדיוניסט, אלי, מילורד פאדאם פאדאם, עלי שלכת, המנון לאהבה, לא מתחרטת על כלום ראול:קונצ'רטו לפסנתר בסול מז'ור, משחקי מים דביוסי-"אור הירח" מתוך סוויטה ברגמסק, "גנים בגשם", שירי ז'אק ברל: אל תלכי מכאן, אהבה בת עשרים

צילום דני מילר

צילום: אילן בשור

רכישת כרטיסים
אנא סירקו

יום שלישי 15.11.22 בשעה 20:30
היכל התרבות תל אביב, האולם החדש ע"ש צוקר
במבצע מיוחד לעמיתי מגזין הבנקאות פרטית
110 ₪ לכרטיס (במקום 139 ₪ בקופה) / 80 ₪ לכרטיס (במקום 110 ₪ בקופה)
רכישת כרטיסים בטל': 03-9660177, 052-9660282

נוכל הקינדער:

סיפורו הבלתי נתפש של אמן ההונאה והבגידה הגדול שלא הכרתם

טרייביטש לינקולן, 1910-1915 (ספריית הקונגרס האמריקאי, ויקיפדיה)

קשה לומר שמהוהו ברקע של איגנציוס טימותי טרייביטש לינקולן - או זאו קונג, לאו טנדלר, מוזס פינקלס או כל שם אחר משלל הזהויות שאימץ במשך השנים על פי צרכיו - יכול היה לנבא מהלך חיים כל כך יוצא דופן, של מי שעתידי להמיר את דתו לפחות שלוש פעמים ולבגוד בארבע או חמש מדינות.

הוא נולד ב-1879 בפאקש, 120 ק"מ דרומית לבודפשט, למשפחה יהודית אורתודוקסית עשירה מאד. אביו היה סוחר דגנים ואמו קרובת משפחה רחוקה של אחד מענפי משפחת רוטשילד. בילדותו למד בישיבה וקיבל גם חינוך כללי מצוין - בגיל עשר ידע כבר צרפתית וגרמנית והמשפחה עברה לבודפשט ליהנות מעידן הזהב של העיר. עם מרחצאות ציבוריות, תיאטראות משגשים וחשמליות ממונעות היא נחשבה בין השנים 1880-1910 לאחת הערים הטובות ביותר בעולם, ולא פחות חשוב - הציעה הזדמנויות אדירות ליהודים בתחומי חיים שהיו סגורים בפניהם בדורות קודמים ובמקומות אחרים.

הרבט פייק-פיז לא הבין מאיפה זה נפל עליו. הוא היה בעיצומה של קריירה פוליטית כנציג דרלינגטון מטעם השמרנים בפרלמנט במשך 25 שנים, אי של יציבות בפוליטיקה הבריטית הסוערת של תחילת המאה ה-20. אחרי שניהן כמצליף הסיעה פרש ב-1923 לבית הלורדים והוריש את מקומו לבנו.

אבל בבחירות של 1910 הופיע לפתע יריב לחלוטין בלתי צפוי. טרייביטש לינקולן, מהגר מהונגריה, יהודי שהתנצר ופעל כמסיונר בקנדה, נתמך בידי משפחת תעשייני שוקולד מקומית כנציג המפלגה הליברלית. בבחירות בהן הליברלים ספגו ירידה חדה בתמיכה, המועמדות שלו הסתמנה כבדיחה לא מצחיקה. בדיעבד, זו הייתה טעות קשה ומרה. לפוליטיקאי בריטי אפור לא היה ממש סיכוי נגד אחד השרלטנים הגדולים בהיסטוריה.

אחד הנושאים המרכזיים על סדר היום של אותה מערכת בחירות היה מכס. טרייביטש הגיע למחוז, הציג עצמו כטימותי טרייביטש-לינקולן כשהתוספת לשמו היא בגלל הערצתו לנשיא האמריקאי האגדי, בו ראה מודל לחיקוי. הוא הכריז באזני המקומיים כי בעוד הם נולדו בריטים רק במקרה וכברירת מחדל, הוא לעומתם בחר מרצונו החופשי להיות בריטי מתוך אהבת אמת לדרך החיים הבריטית.

המועמד החצוף יצא לסיור באירופה ושיגר משם סיפורים ממומנים, למשל לעיתון The Northern Echo על כך שבערים גרמניות אוכלים את חיות המחמד שלהם בגלל המצוקה הכלכלית שיצרו מכסי המגן. ואז גם הודיע בבטחון שינצח את פייק-פיז בשלושים קולות בדיוק.

ביום הבחירות הביטו כנראה לא מעט מהבוחרים בדאגה על הכלבים והחתולים היקרים שלהם לפני גיבוש החלטתם והעניקו לטרייביטש לינקולן ניצחון ב-29 קולות. הפרלמנט הנבחר כיהן שנה אחת בלבד ולבחירות הבאות טרייביטש כבר לא התייצב. הוא כבר נסע לבודפשט לגייס כספים לספקולציות נפט ברומניה. עוד תחנה במסע חייו של נוכל חסר מנוח.

מלונדון הוא עובר לגרמניה שם הוא מוסמך לכמורה וממשיך לקנדה כמיסיונר מטעם הפרסברטיאנים האירים. בתוך זמן קצר הוא מסתכסך איתם ועובר את הכביש ליריביהם מהכנסייה האנגליקנית - בתקופה בה אירלנד נלחמת על עצמאותה מבריטניה. הארכיבישוף של מונטריאול התרשם עד כדי כך מהמטיף הצעיר שהוא ניבא כי יום אחד יירש את מקומו. טרייביטש הופך למטיף סוחף, אבל דווקא במשימתו העיקרית - להמיר יהודים לנצרות - הוא נכשל, בעזרת השם.

ב-1903 הוא חוזר לאנגליה ומסיבות השמורות עמו ממנה אותו הארכיבישוף מקנטרברי בעצמו, ראש הכנסייה בבריטניה, לומר בעיר קנט. במסגרת שיטוטיו ברחבי בריטניה הוא פוגש בנסיעת רכבת את סיבוהם ראונטרי, תעשיין שוקולד גדול שעתידי לממן את הקריירה הפוליטית שלו. ראונטרי ממנה אותו לעוזר אישי ומממן את מסעותיו באירופה, במהלכם כתב עבורו ספר על מדיניות ציבורית, זה שראונטרי הפך לבסיס המדיניות של המפלגה הליברלית. זה היה דפוס חוזר בחייו של טרייביטש: יכולתו לייצג ולדחוף כל אידיאולוגיה או השקפה דתית בלהט מיסיונרי שסחף אנשים וגרם להם לעשות שטויות מוחלטות, כמו למשל לתת לו מכספם.

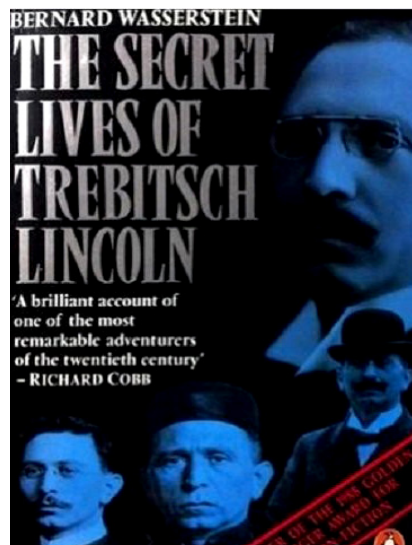
כמה מדמויותיו של טרייביטש לינקולן במהלך השנים

אחרי פרשת הבחירות בבריטניה העביר טרייביטש את עיקר עיסוקיו לבלקן - שם הוא משכנע משקיעים לשים את כספם בבארות נפט רומניות, שכבר יבשו מזמן, או ליצור מונופול על מערכת צינורות הנפט בכדי לשלוט במחירים. הוא מתגורר ליד ארמון המלוכה הרומני ועסקיו זוכים לחסות ממשלת רומניה. הרעיון בבסיסו היה נכון. ההחלטה של שר הימיה ווינסטון צ'רצ'יל להעביר את הצי המלכותי מפחם לנפט הפכה את הנפט למשאב הטבע שיכתיב את קורות המאה ה-20. חבל שבבארות שברומניה לא היה נפט.

את מלחמת העולם הראשונה הוא החל כסוכן כפול. עבור הבריטים עבד כצנזור ולגרמנים מכר סודות. ההיסטוריונים חלוקים מאד לגבי עיסוקיו בשנים הללו וחלקם קושרים אותו לסוחר נשק יווני בשם באזיל זחרוף. טרייביטש בינתיים נחשף ונמלט לארצות הברית שבאותה נקודת זמן הייתה עדיין נייטרלית. הוא מפרסם ספר שמתיימר לחשוף את "סודות הריגול הבריטי". בלחץ ה"סקוטלנד

אחיו הבכור פיתח הכרה פוליטית וכמו רבים מיהודי הונגריה שינה את שמו לשם מקומי - לאיוש טרצ'י - והפך לעורך עיתון ומנהיג סוציאליסטי שהיגר ב-1910 לארצות הברית. האח השני במשפחה, וילמוש, חי חיים סטנדרטים יותר ועבד כבנקאי. לימים, כמו רבים מיהדות הונגריה, הוא נרצח במחנה ההשמדה אושוויץ.

איגנץ הצעיר, גיבורנו, בחר באופן אירוני במשחק והלך ללמוד באקדמיה לתיאטרון. המשפחה בינתיים איבדה הרבה מכספה בספקולציות של מניות ואיגנץ החל במהלך של השלמת הכנסה על ידי גניבת שעונים. אהבה נכזבת לשחקנית צעירה תשים סוף לקריירת המשחק המקצועית שלו והוא יצא למסע בעולם שבעצם לעולם לא יסתיים. בתחילת דרכו הוא שלח סיפורי מסע לעיתונים מקומיים בבודפשט, בעיקר על דרום אמריקה, יבשת בה מעולם לא היה, כנראה.

עטיפת ספרו של ברנד וסרשטיין "חייו הסודיים של טרייביטש לינקולן", הוצאת ספריית אוניברסיטת ייל, 1988

לפני שנגיע להמשך קיצור תולדות חייו של טרייביטש, ראוי לציין מה מקור המידע העיקרי על אודותיו. ברנד וסרשטיין נחשב לאחד ההיסטוריונים החשובים של העם היהודי בדורנו. ספרו הפסימי מאד "התפוצה הנעלמת" עסק בהיעלמותה של יהדות אירופה אחרי מלחמת העולם. ובין עוד שורה של ספרים חשובים שלו על יהדות אירופה או המנדט הבריטי בארץ ישראל, הוא גם הקדיש זמן רב לחקר חייו של טרייביטש בספר The Secret Lives of Trebitsch Lincoln. לא במקרה המילה "חיים" היא רבים.

ב-1899 טרייביטש מגיע ללונדון. שם, כנראה בדוחק כספי, הוא מתנצר אצל כומר מקומי בשם ליפשיץ, כמובן יהודי מומר בעצמו שמנהל מיסיון להעברת מהגרים יהודים עניים על דתם. הוא מתחיל את חייו כנוצרי טוב ברגל שמאל, כשהוא גונב את השעון של גברת ליפשיץ.

הוא מקים מנזר ומייסד כת שאפילו השגריר הסובייטי לסין מתקרב אליה והוא אפילו חוזר לבקר שוב באירופה למטרות מיסיונריות בודהיסטית.

הנזיר הבודהיסטי צ'או קונג, הוא טרייביטש לינקולן, עם קבוצה ממאמיניו בשנגחאי, תחילת שנות ה-1940 (ויקיפדיה)

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה יצר קשר עם גורם נאצי והציע את שירותיו, אך היידריך סירב עקב מוצאו היהודי. טרייביטש כבר בן 60 ולאחר שהפאנצ'ן לאמה והדאלי לאמה של התקופה הלכו לעולמם, טרייביטש לא פחות ולא יותר מנסה לשכנע את הימלר שזה רעיון לא רע שהוא יוכרז ליורשם כדלאי לאמה ה-13. בניגוד לנאצים, הבריטים וגם הטיבטים לא מתלהבים מהרעיון והוא לעולם לא יגיע לטיבט.

כשהמלחמה כבר משתוללת הוא פונה במכתב להיטלר בדרישה שיפסיק את רצח היהודים. בתגובה, הפיקוד הנאצי הורה לבני בריתם היפנים להוציא להורג את טרייביטש כשאלה יכבשו את שנגחאי. עד כמה שהדבר נשמע הזוי, באותו זמן בשנגחאי הוא נחשב לדמות אינטלקטואלית חשובה ומנהל אירועי עיון ופולחן בודהיסטים.

עם כל המרות הדת שעבר והקשרים האופורטוניסטים שקשר עם תנועות ימין אנטישמיות באירופה, נדמה כי היהדות הייתה זיכרון רחוק בתודעתו של טרייביטש. אבל באופן מוזר ביותר העדות האחרונה לגביו היא ראיון לשבועון ביידיש שיצא לאור בשנגחאי, בו דיבר על הפתרון שלו לבעיה היהודית על ידי ישוב היהודים באזור העיר הסינית הגדולה. הראיון הופיע ביוני 1943. באוקטובר איגנציוס טימותי טרייביטש לינקולן מת כתוצאה מדלקת קשה במערכת העיכול. לא ברור אם בנסיבות טבעיות או שחוסל על ידי היפנים, הבריטים או מי יודע עוד מי מאלה שרצו לסגור חשבון עם אחד מאמני ההונאה הגדולים של המחצית הראשונה של המאה ה-20.

יארד" האמריקאים עוצרים אותו והוא, אלא מה, מיד מציע את שירותיו לביון האמריקאי כמי שימכור להם סודות, הפעם גרמנים דווקא.

האמריקאים מאמינים לו והוא מקבל משרד ניו יורקי ואפילו שומר ראש, עד שהלחץ הבריטי למאסרו נושא פרי. אבל זמן לא רב אחרי מעצרו טרייביטש הופך לגיבור תרבות אחרי ניסיון בריחה מוצלח מכלא ברוקלין - מה שהתכתב עם ההצלחה של יהודי-הונגרי אחר באותה תקופה - הארי הודיני. בסופו של דבר האמריקאים תופסים ומסגירים אותו לבריטניה, שם הוא נשלח לשלוש שנות מאסר. בשנים הללו הוא מפתח שנאה עזה לבריטניה שיכולה להסביר את פועלו בשארית ימיו.

מהכלא האנגלי הוא יוצא לגרמניה ומתחבר לקצין ימני קיצוני בשם מקס בר ושניהם חוברים לוולפגנג קאפ בפוטש המפורסם ברפובליקת ויימאר בו תופס קאפ את השלטון. מי שהיה אסיר בבריטניה זמן קצר קודם לכן הופך לאחראי קשרי העיתונות של המשטר החדש. השלטון מחזיק מעמד יומיים. טרייביטש נתפס בברלין, נעצר, ברח ממעצר ונמלט להונגריה תוך כדי שהוא משתמש בכמה וכמה זהויות ותחפושות שונות, שם הוא מתחבר לתנועות ימין קיצוניות אנטישמיות - חלק ממזימת האינטרנציונל הלבן שמטרתן הייתה הנעת מהפכות עממיות באירופה וביטול הסכם ורסאי.

תוך זמן לא ארוך, גם אנשי הימין הקיצוני אליהם התחבר טרייביטש הבינו שהבחור הזה מביא יותר צרות מהטבות וכי ההרתפקאות הבלתי נגמרות שלו עלולות לסכן אותם ומחליטים להתנקש בחייו. פיסות מידע שונות תיעדו כביכול קשרים שרקם באותן שנים עם אדולף היטלר או מיקלוש הורטי, שליט הונגריה האנטישמי בין השנים 1920-1944 שבתקופתו התרחשה גם שואת יהודי הונגריה. על פי אחת הטענות, טרייביטש סייע גם לתנועה הנאצית תחת השם מוזס פינקלס.

טרייביטש מבין כנראה שקשריו עם הימין הקיצוני האירופי עלולים להסתיים בסכין בגב, לאו דווקא מטאפורית, עקב מוצאו היהודי והוא שוב נמלט, הפעם כשהוא לוקח איתו מזוודה מלאה במסמכים המפלילים את אותן תנועות ימין קיצוני ומנסה למכור את המידע שברשותו לבריטים ולצרפתים, ללא הצלחה.

לבסוף הוא נעצר בווינה, גורש ממנה וב-1922 הגיע ליפן וממנה לסין, שם הוא חובר למנהיג המיליציה הצבאית וו פיי פו במלחמות האזרחים האינוסופיות של סין ובשנים הבאות סייע ליפנים במאמצייהם להשתלט על מנצ'וריה ותרם את חלקו לריסוק האימפריה הבריטית באסיה.

ב-1931 טרייביטש מחליט כי הגיע הזמן להכניס לחייו רענון אמוני ודתי והוא הופך לנזיר בודהיסטי בשם צ'או קונג. בין חוקרים שונים קיימת סברה כי דווקא לבודהיזם החיבור שלו היה אותנטי ומחויב.

גלריה

תערוכה מאת: האמן יורם חישיין

לסיום. אני צריך להסתכל על הבד במשך שעות. זה מביא לי השראה רעננה וכל עוד אני לא מרוצה, העבודה לא מוכנה להיראות על ידי אחרים" לדברי האמן. הרגשות שלו שולטים בצבע ובטכניקות. עבודתו של יורם עדינה מבחינה אסתטית וטכנית. הוא גורם לצבעים לבכות ולשירי! הצייר מזמין את הצופה ביצירותיו לחוויה הפנימית שלו. עבודתו

מהווה ערוץ תקשורת בין דמיון למציאות. הוא מאתגר את החוויה החושית והרקע התרבותי של הצופה ליצור אסוציאציות אישיות משלו. יורם מאמין במשולש הזהב של אהבה, של דחיפה ושל צמא של אנרגיה. זה מסמל ללמוד איך לקחת חיים חדשים, איך להסתכל על דברים ואיך להתענג על החיים, לכן במסעו הפילוסופי הוא מתמקד בנושאים משותפים כדי להסתתר טוב יותר בעולם אחר.

לאחר מותה הפתאומי של אשתו, יורם חישיין החל לחקור את עצמו, ולבטא את האינטימיות שלו דרך יצירותיו. חישיין מעורר את הצופה לאותו מסע פנימי אשר יכול להיכנס לעולמו של האמן בהנחיית רגשותיו וחוייתיו, כי שפת הכאב, העצב, השמחה והתקווה היא שפה אוניברסלית.

יורם חישיין, יליד 1971 בצרפת (טולוז), הגיע ב-1973 לישראל. נוכחותה של סבתו מצד אמו, גברת קשוחה ואלגנטית, אינטלקטואלית ששרדה את מחנות הריכוז, הותירה בו סימן בל יימחה של סיוט השואה וכך גם סבו מצד אביו. האיש המבריק, פרופסור לרפואה באוניברסיטה, אינטלקטואל שמאלני היה תמיד נקודת התייחסות שממנה נאלץ חישיין להימלט. המתחים הפרוידיאניים נראים ברורים. שירת בגולני כחובש מה שהשאיר חותם משמעותי וסובל מפוסט טראומה. כיום חישיין חי ועובד בישראל.

צבעוני בעל רגישות עמוקה. הצבעים חיים והצורות מנוגדות. שמן על פשתן גולמי. טהור או משודרג עם מתכת או גבס. רגש ניתן למצוא במספר שכבות באמצעות שילובי צבעים וגוונים. הצייר נותן דרוור לרגשותיו, רגשות שהצופה עשוי לתפוס או שיגרמו לו לחפור בעולם הרגיש משלהם. תעלומה שצריך לפתור? צבעים ללא גבולות נשלטים.

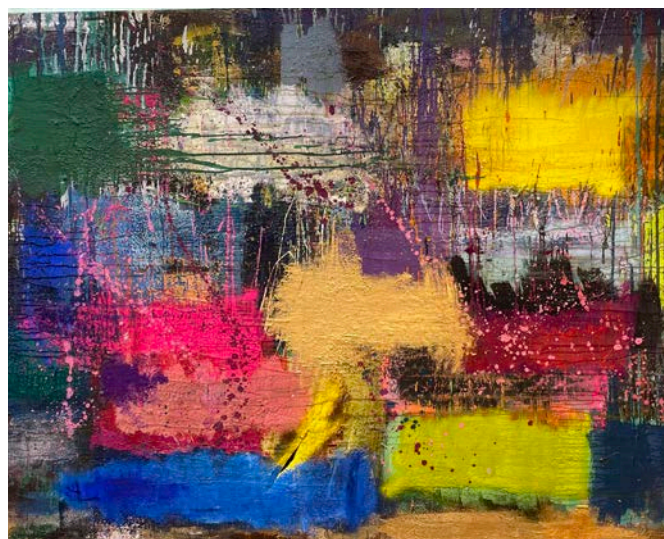

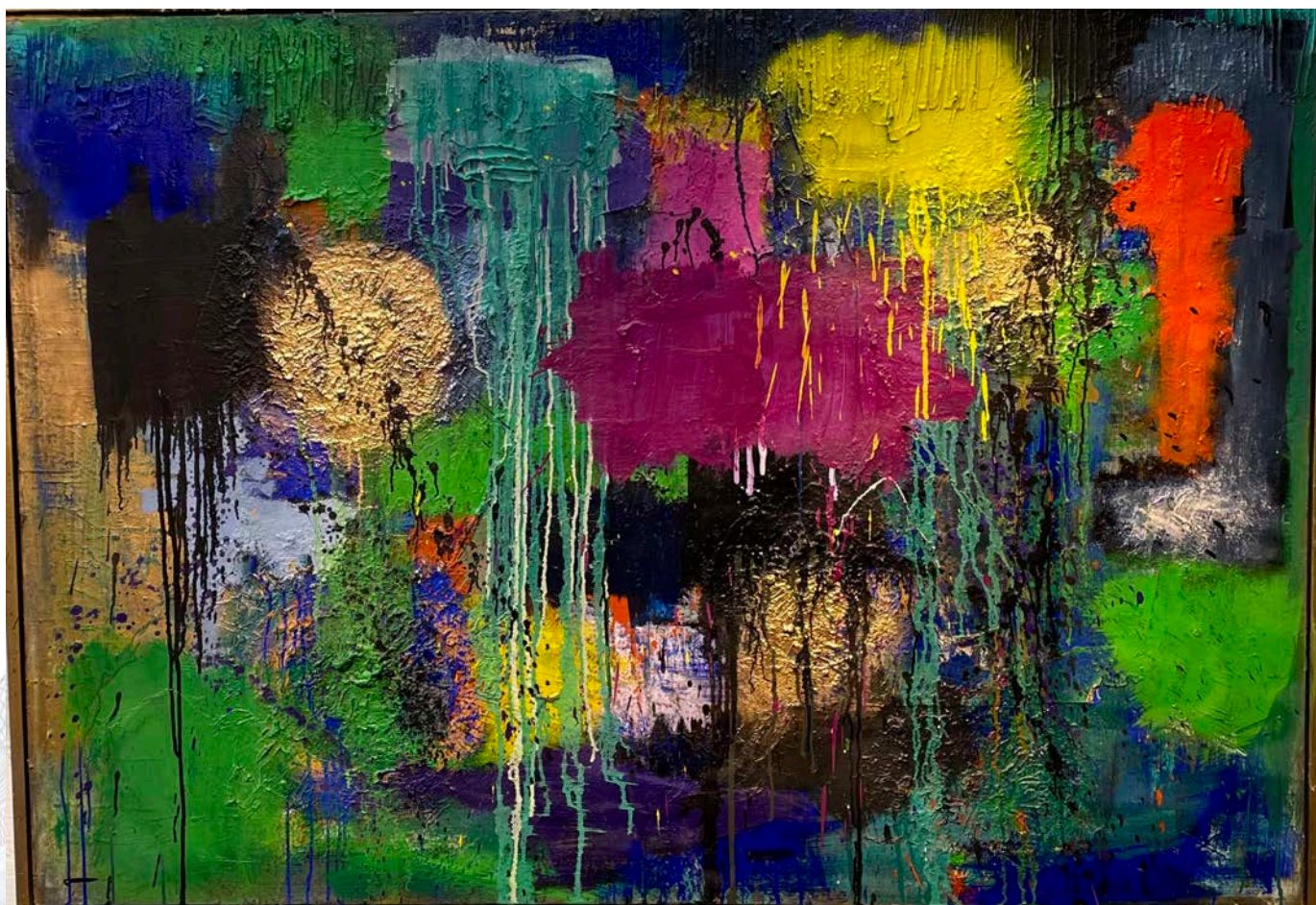
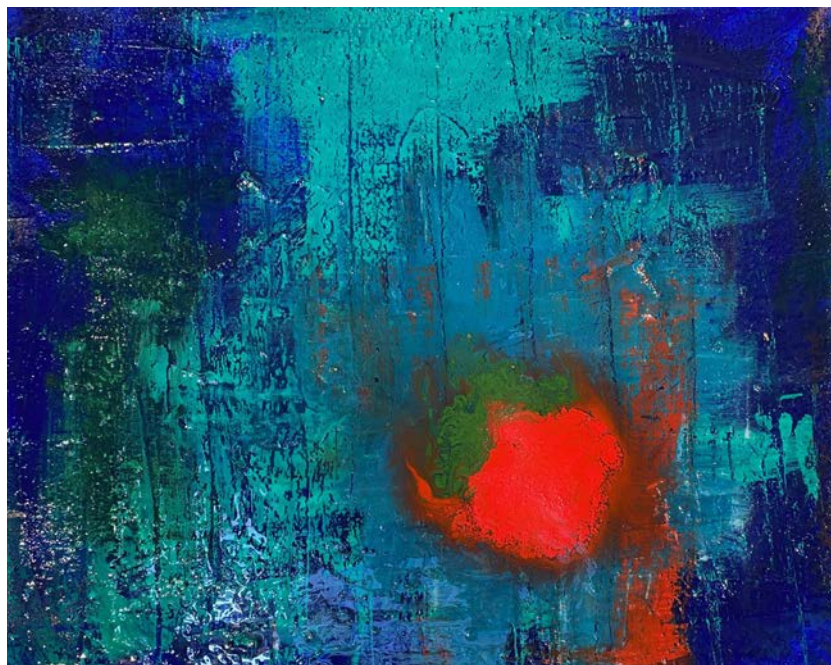
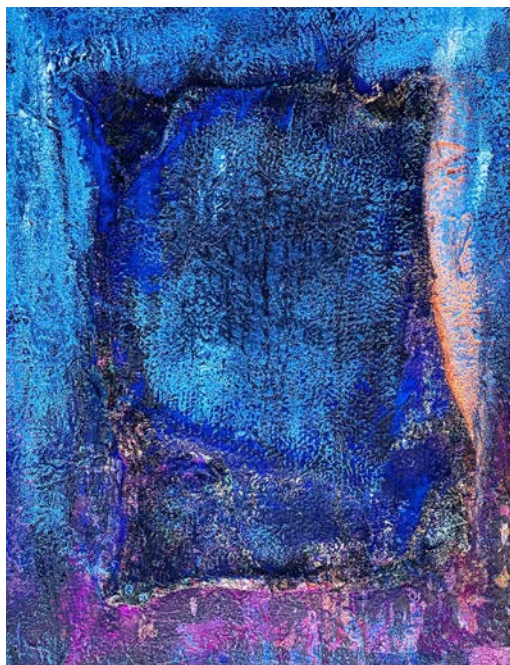
חישיין מצייר רגשות הנוגעים לעברו הלא רחוק ולעבר שלא יישכח לעולם, השואה שבצילה גדל על ידי חוויות משפחתו. יורם חישיין נמשך לאמנות וצבע מגיל צעיר - הוא מוקסם מאופנה, במיוחד מהאסתטיקה של פלטת הצבעים המשמשת את המעצב הצרפתי כריסטיאן לקרואה. בעולם האמנות, מי ששימש לו כהשראה זהו הגורו שלו, האקספרסיוניסט המופשט מארק רוטקו. אני עובד עם שילוב צבעים מיסטיים שיש להם משמעות עבורי", אומר האמן. חישיין, בהשראת מובילי עולם האופנה והאמנות, בוחר צבעים ושילובי צבעים, המעובדים לרוב בשכבות, המבטאים את החוויה הפנימית שלו.

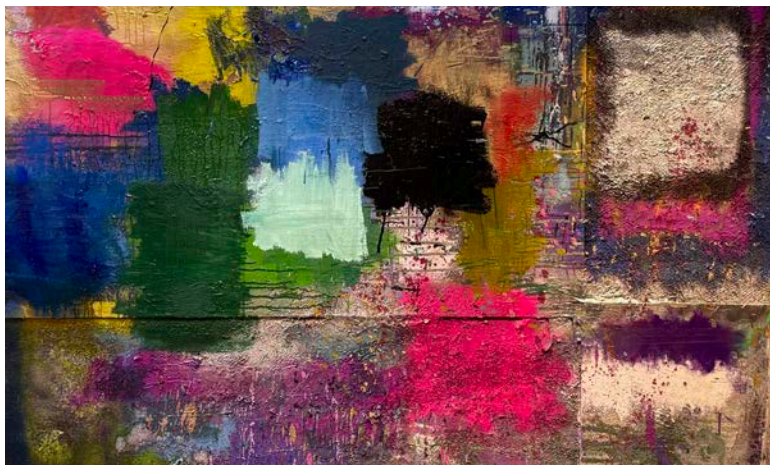
הוא משתמש בכוחם של צבעים ומרקמים על מנת לייצר גוונים מתנגדים ומשלימים ולהגביר את האפקט החזותי, המשקף רגישות. רגישות המתמקדת בכוח החוויה, בנחישות בחיים וכן גם במוות ובייאוש. למרות תחושות כאב עמוקות, הצייר רוצה להמחיש תקווה ושמחה. צבעים ומצב רוח יוצרים סתירה מבוקרת. חישיין שולט בטכניקה של 'שמן', בשילוב עם טיח או מתכת, ואסתטיקה באופן שהוא יכול לפתח את הרעיון הראשוני שלו כיצד תיראה העבודה במהלך תהליך הצביעה כדי להגיב לרגשותיו הנוכחיים. "העבודות יכולות להימשך עד 4 חודשים

גלריה

מזר טכנולוגיה ומדע

ד"ר מאיה ויינברג, אוני' תל אביב

העטלפים לא אשמים בהתפרצות מגפת הקורונה

מחקר חדש קובע כי אין עדות מדעית לכך שהקורונה הגיעה מהיונקים המכונפים

יכולת התמודדות עם וירוסים טובה משלנו

כדי לבחון את המצב הכללי, ביצעו החוקרים מטא-אנליזה של הספרות ובדקו את הממצא עבור יותר מ-100 וירוסים שעבורם עטלפים נחשבו למאגרים פוטנציאליים, בהם נגיף האבולה, ה-SARS ו-COVID. "מצאנו שבחלק ניכר מהמקרים (48%), טענה זו התבססה על שכיחות של נוגדנים או בדיקות PCR, ולא על בידוד

"עלינו ללמוד לעומק את היכולות האימונולוגיות האנטי-ויראליות של העטלפים, כדי לקבל כלים חדשים ויעילים במאבק של האנושות נגד מחלות ויראליות, הזדקנות וסרטן"

הנגיפים הזהים בפועל. יתרה מכך, רבים מהבידודים המדווחים אינם משכנעים: בידוד של וירוס בלבד אינו מספיק כדי לראות בעל חיים כמאגר, שכן נדרשת גם כמות מינימלית של פרטים שבהם מבודד הווירוס על מנת להיחשב חיית מאגר וגם דרך מבוססת להעברה. גם עצם הגילוי של וירוס מסוים בעטלפים אינו מבטיח בהכרח שתרחש זליגה, ותנאים ביולוגיים, אקולוגיים ואנתרופוגניים רבים נוספים חייבים להתקיים כדי שאירוע כזה יתרחש", מרחיבה ד"ר ויינברג.

לדברי החוקרים, בשנים האחרונות הולכות ומצטברות עדויות לכך שעטלפים יכולים להתמודד עם וירוסים שונים, גם קטלניים, בצורה טובה יותר מאשר בני אדם ומרוב היונקים האחרים.

לאחר יותר ממאה שנים של התמקדות בוורוסים שעטלפים נושאים, נראה שמערכת החיסון של העטלפים מאופיינת בתגובה מאופקת בזמן תהליכים דלקתיים. "לתפיסתנו, העטלפים פיתחו איזון מצוין בין עמידות וסובלנות: תגובת הגנה מוגברת של המארח וסובלנות חיסונית באמצעות מספר מנגנונים שונים. המחקר המקיף שערכנו מעלה ספק גדול ולפיה מקורה של התפרצות הקורונה הוא בעטלפים. הממצאים מעלים תמונה הפוכה, ולפיה עלינו ללמוד לעומק את היכולות האימונולוגיות האנטי-ויראליות של העטלפים. כך נוכל לקבל כלים חדשים ויעילים במאבק של האנושות נגד מחלות ויראליות, הזדקנות וסרטן", מסכמת ד"ר ויינברג.

זמן קצר לאחר פרוץ מגפת הקורונה החלו להישמע בקרב הציבור, וגם בקרב הקהילה המדעית, האשמות הטוענות כי העטלפים נחשבים כאיום לבריאותנו מעצם היותם 'אוגרי ומפיצי וירוסים', בהם גם נגיף הקורונה. מחקר חדש של אוניברסיטת תל אביב דוחה את הסברות האלו, שאינן מבוססות מדעית ומטעות את הציבור. לדברי החוקרים, במרבית המקרים העטלפים אינם נושאים של וירוסים, ובכל מקרה יש להם מערכת חיסונית יעילה מאוד שמאפשרת להם להתמודד בקלות יחסית עם וירוסים שנחשבים קטלניים עבור יונקים אחרים. יכול מאוד להיות שאפשר ללמוד מהם דבר או שניים על התמודדות עם נגיפים.

לא אוגרים מחלות

המחקר נערך בהובלת ד"ר מאיה ויינברג מהמעבדה של פרופ' יוסי יובל, ראש בית הספר סגול למדעי המוח וחבר סגל בבית הספר לזואולוגיה ובמזיאון הטבע ע"ש שטיינהרט. לטענת החוקרים, אומנם ישנן עדויות לכך שמקורו של נגיף ה-Covid הקדמוני הפוטנציאלי היה בעטלפים. אבל מנגד, עד היום, שנתיים לאחר שהמגיפה פרצה לראשונה, עדיין איננו יודעים בוודאות מה המקור הישיר של ויראנט Covid-19. צוות המחקר סקר מחדש עשרות מאמרים ומחקרים מובילים בתחום, ומסקנותיהם התפרסמו בכתב העת היוקרתי IScience.

"העטלפים נתפסים לרוב, בטעות, כמאגרים של מחלות ויראליות, אך ורק בשל היותם חיוביים מבחינה סרולוגית. כלומר, הם בעלי נוגדנים, מה שאומר שהם שרדו את המחלה ופיתחו אליה תגובה חיסונית. אך לאחר מכן גופם התגבר כליל על הווירוס, התנקה ממנו, ולכן הוא כבר לא נושא של אותו וירוס", מסבירה ד"ר ויינברג וממשיכה "יחד עם זאת, במקרים רבים, נגיף שדומה לפתוגן האנושי עלול להימצא בעטלפים, אך הוא אינו פתוגני לבני אדם".

מרכז טכנולוגיה ומדע

פרופ' אהוד בודנר, אונ' בר אילן

על המר ועל המתוק שבזיקנה

האם משמח להזדקן? ואיך נכון להזדקן? הניתן לשנות לטובה את האופן שבו אנו תופסים זיקנה?

פרופ' אהוד בודנר מהתוכנית ללימודי תואר שני בגרונטולוגיה, עונה על השאלות הללו

לטפס מעלה במדרג החברתי והופכים סלקטיביים בבחירת החברים שלהם: שמים יותר דגש על הקשרים המשמעותיים בחייהם ומתחברים עם אנשים שהמפגש איתם עושה להם טוב. הזקנים גם לומדים לחוות את החיים באופן מאוזן יותר, להבין שלא צריך להתלהב מהצלחות או מהישגים, כי אחרים יגיע משהו פחות נחמד ולהפך: שאין מקום לשקוע בתהומות הנשייה אחרי אירוע בלתי נעים, כי הזמן מרכז את התסכול והכאב. למידה זו מסייעת להם להכיל חוויות רגשיות מורכבות יותר, כמו נוסטלגיה, שיש בה גם עצב וגם הכרת תודה והנאה מהזכרות במה שהיה, גם אם לא יהיה עוד.

כל אלה נראים מבטיחים, אך ההתפתחות האנושית והרגשית שמתרחשת עם הזיקנה מתרחשת לצד אובדנים רבים: אובדן סטטוס בעבודה, התאלמנות, ירידה בהכנסות, החלשות פיזית, ירידה ביופי, פטירת חברים וקרובים וירידה בזיכרון ובהיבטים קוגניטיביים נוספים. לכל אלה יש להוסיף את ההתמודדות עם הדעות הקדומות והסטריאוטיפים החברתיים הקשורים לתקופת חיים זו, שהזקנים נדרשים להתמודד איתה.

החברה המודרנית מכתובה לזקנים דרכי התנהגות והדרישות מהם הן דרישות מורכבות. הזקנים נדרשים לא להוות נטל על מקום עבודתם ולפנות מקום לעובדים הצעירים, להעביר לעובדים הצעירים את המשאבים שלהם ולאחר הפרישה גם לא להעיק או להכביד על המשפחות שלהם, על ילדיהם. עליהם להישאר בריאים, לא לתת לזיקנה לקפוץ עליהם, להשקיע בספורט, לאכול בריא ולשמור על הבריאות שלהם, אבל גם לא לנסות להתנהג כצעירים. הציפיות החברתיות מהם הן שלא יצטרפו למסגרות בילוי של צעירים, שלא יגורו בסביבות של צעירים, שלא יתלבשו כצעירים, שלא יעסקו בטכנולוגיה מתקדמת ושלא יתלהבו מהמוזיקה של צעירים, בקיצור - שיחיו בתוך עצמם. כל התנהגות שאינה לפי נורמות גיל אלה

התוכנית ללימודי תואר שני בגרונטולוגיה, נפתחה לפני כשלוש שנים כדי לתת מענה לצרכים המשתנים של אוכלוסיית הזקנים. את התוכנית יזמו והקימו פרופ' אהוד בודנר ופרופ' עמית שרירא, מהחוג המשולב למדעי החברה ופרופ' חיים כהן מהפקולטה למדעי החיים. בשל טבעו האינטרדיסציפלינרי של תחום זה, התוכנית קולטת סטודנטים ממגוון תארים ופתוחה לבעלי תארים בתחומים רפואיים ופרא רפואיים. התוכנית ללימודי תואר שני בגרונטולוגיה מהווה חיבור ייחודי בין מדעי החברה ומדעי החיים לצד פרקטיקום בשטח וכוללת אף מגמה לטיפול בזקנים.

הזיקנה דווקא יכולה להיות תקופה טובה בחיים, אומר פרופ' בודנר. כך למשל, תופעה שאישוש לה נמצא במדינות רבות על פני הגלובוס, היא "פרדוקס הרווחה הנפשית" ולפיה הרווחה הנפשית אינה פוחתת עם הגיל ואף יכולה להשתפר. שיפור נוסף בעולם הרגש, שהתגלה במלוא הדרו בגיל השלישי הוא תשומת לב לאירועים חיוביים וזכירה טובה יותר שלהם, הקרויה "הטיית החיוביות".

שינויים אלה אינם מתרחשים מאליהם. בגיל הזיקנה מבינים הבריות שנשאר להם פחות זמן לחיות. הכרה זו מחזקת את התבססותם על ההווה; תופעה שנקראת ההתקצרות של אופק הזמן. הזקנים מיטיבים להשתמש באופק הזמן המתקצר. הם משתמשים בניסיון החיים שלהם, שמסייע להם להימנע מביזבוז זמן על מטרות שהן מבחינתם חסרות תכלית. הם לומדים להיות פחות שאפתנים, כי את מה שהשיגו הם כבר השיגו והם לא נדרשים להוכיח לעצמם או לאחרים שהם בעלי ערך, על ידי רכישה של יכולות חדשות או ידע חדש. במקום לנסות לרכוש ידע ויכולות הם בוחרים לשים יותר דגש על רגשות, ובעיקר על רגשות חיוביים. השינוי הזה אחראי לכך שהם מצמצמים קשרים חברתיים אינסטרומנטליים, שנועדו כדי

גילם. תופעה זו אינה בהכרח הכחשה של הגיל הכרונולוגי. היא אינה נובעת מהתכתיב החברתי ש"העולם שייך לצעירים", אלא להפך - מזהויו נכון של מצב הבריאות והחיוניות הגופנית והמנטלית של הפרט המזדקן, שאינו בהכרח מתאים לציפיות החברתיות השליליות מגילו הכרונולוגי.

את הכתבה הזו אני מבקש לסיים בקריאה אל מחוץ לחלונות מגדל השן האקדמי. גיל הפרישה לגמלאות נותר על כנו ולעומת זאת, במדינות רבות בעולם ובכללן גם בישראל, עלתה מאד תוחלת החיים, כך שעד שנת 2050, יכפיל מספר האנשים הזקנים בעולם את עצמו. התפתחויות שכאלה מרחיבות את תקופת הזיקנה לתקופה בת דור ואף יותר בחייו של אדם. על כן צריכים כולנו לראות אותם, את הזקנים הרבים שמסביבנו. ובכל זאת, אינני מכיר הרבה קולגות שלי, פסיכולוגים קליניים או רפואיים שבחרו לטפל באנשים זקנים, אינני מכיר הרבה רופאים שבחרים להתמחות בתחום הגריאטריה או הפסיכוגריאטריה. יותר ויותר אנשים זקנים צריכים את השירותים הללו והמדינה - היא עדיין יכולה להספיק להיערך לכך, לטובת הזקנים, לטובת החברה כולה.

תיתפס כהתחזות, כחזירה אל תוך טריטוריית הצעירים ותענה בביקורת.

הכניעה לתכתיבים חברתיים אלה וההתמקדות באובדנים שמתרחשים עם הזיקנה מובילות להתפתחותן של תפיסות הזדקנות שליליות, כמו תפיסת גיל הזיקנה כפרק זמן של אובדן וכפרק זמן בו נדחק הזקן אל מחוץ לעניינים. לעומת זאת, ניהול נכון של חיי הרגש בזיקנה וניצול נכון של אופק הזמן המתקצר יתמכו בהתפתחות של תפיסות הזיקנות חיוביות, לפיהן זו ממש זכות להזדקן ולהעביר לאחרים את ניסיון החיים הנרכש. מחקרים רבים שבוצעו בעולם ובכללם מחקרים שבוצעו על ידי החוקרים בתכנית שלנו, מעידים כי הקניית ידע על ההיבטים החיוביים של ההזדקנות משנה לטובה את האופן בו נתפסת ההזדקנות וכי שיפור בתפיסות ההזדקנות תורם לבריאותם של הזקנים ולרווחתם הנפשית ולמעשה הוא לא רק מוסיף חיים לשנים, אלא אף מוסיף שנים (טובות) לחיים. תפיסות ההזדקנות החיוביות והשליליות כוללות גם את תחושת הגיל. בהקשר זה מעניין לדעת שמרבית האנשים הבוגרים, ובכללם גם הזקנים, מרגישים רוב שנותיהם צעירים מכפי

מזר תירות ופנאי

טל אבן, Even Better, ייעוץ וקניינות פרמיום

ענף בתנועה

ענף הרכב מחשב מסלול מחדש בכל עת, עם יעד סופי שהוא בגדר נעלם. ולא רק הוא משתנה. גם אנחנו.

הגרוע. לא תמיד סביבת נהג בה לא נותרו כמעט כפתורים פיזיים, שרובם פינו מקומם לכפתורים וירטואליים בשלל המסכים סביב, תהיה אידיאלית לתפעול יום יומי. חשוב לבצע נסיעת מבחן, ולוודא שהכל "נופל לידיים", ולא מסובך לתפעול. חשוב להישאר מרוכזים וכמעט שלא להסית מבט מהכביש. אינטואיטיביות היא שם המשחק.

ישן מול חדש

קשה להבין עד כמה התפיסות שלנו השתנו עם השנים, עד שמשווים דגם מסוים של יצרן מסוים, בפאזה של עשרות שנים. כדוגמא, קחו למשל רכב מנהלים מבית פיז'ו - דגם 504 משנות ה-70' - 80', אל מול הנין שלו, דגם 508 שנוולד עשרות שנים אחריו.

שתי המכוניות באו לשרת את לקוחותיהן כמכוניות משפחתיות גדולות, מכוניות מנהלים כהגדרתן בישראל. המנהלים עצמם לא בהכרח השתנו לאורך 40 השנים הללו, אך צרכיהם כן יחד איתם המכוניות, או שזה בכלל קרה בסדר ההפוך - המכוניות הן אלה שייצרו סטנדרטים חדשים לנהג.

לא רק שה-508 מתקדמת הרבה יותר טכנולוגית, מציעה שפע של מסכים, מערכות בטיחות אקטיביות והנעה היברידית, כולם היו בגדר מדע בדיוני בתקופת ה-504, אלא שהיא גם ארוכה יותר בכ-30 ס"מ, רחבה בכמעט 20, מציעה יעילות גבוהה בהרבה בתא הנוסעים דרך בסיס גלגלים ארוך יותר ועוד.

חשמל

מהפכת החשמל ממשיכה במלוא הקיטור (המייצר חשמל). עשרות מותגי רכב חשמליים כבר הגיעו או שהנם בדרכם לישראל, וכבר בשעה זו נוצרה מהפכה של ממש בנוף הרכבים החשמליים או הסמי-חשמליים שעל הכבישים. בישראל של 2022, כ-7 אחוזים ממכירות הרכב החדש (השווים לכ-20 אלף כלי רכב חדשים בשנה), שייכים למכוניות המתחברות לפלאג החשמלי.

השימוש בכלי הרכב החשמלי מחייב שינויים תפיסתיים והתנהגותיים אמיתיים אצל נהג.

כמו בכל ענף, גם ענף הרכב עובר שינויים, שאם נבחן אותם על פני תקופה, הם יתגלו כלא פחות מרדיקאליים. זה נכון שהקונספט הכללי נותר כשהיה, קפסולת נוסעים שלפניהם מונח מנוע ומאחוריהם תא לאחסון מטלטליהם (או ההיפך, למשל במקרים אקזוטיים כמו פורשה), ומתחתיהם גלגלים הנעים על פני הכביש, רק שחוץ מזה כמעט שהכל השתנה.

צרכים

אם פעם החלטת קניה של רכב התקבלה דרך גיר אוטומטי, מזגן או הגה כוח, הרי שהיום ההחלטות הצרכניות קיבלו מפנה משמעותי, לכיוון מערכות בטיחות אקטיביות, טכנולוגיה של מנועים מסוגים שונים, ולעיתים גם חימום במושב, או ממשק המשקף את המכשיר הנייד במסך המולטימדיה.

הצרכנים מתוחכמים מבעבר, לומדים וקוראים הרבה יותר, ורובם מבקשים למצוא את הטכנולוגיה הזו ברכבם החדש.

עם זאת, חשוב לוודא שהגודש הטכנולוגי לא יהווה חרב פיפיות. תפעול מורכב מדי של מסכים מתוחכמים, והגעה לפונקציה תפעולית מסוימת ב"מסך בתוך מסך", עלולה להיות מבלבלת ומתסכלת במקרה הטוב, מסוכנת לתפעול בעת נהיגה, במקרה

הכבישים במכוניות אוטונומיות, וגם אם שיעור נמוך בלבד מכלל המכוניות שעל הכבישים יונהגו על ידי אנשים בשר ודם, השיטה האוטונומית לא תוכל לעבוד במלואה.

על מנת שמכונית אוטונומית תעבוד באופן מושלם, כפי שמפתחיה ודאי יגדירו, עליה לנוע בסביבה שכל כולה מכילה רק מכוניות המתנהלות אוטונומית על ידי מחשב, עם "תכנות חשיבה" זהה לשלה, רק אז תוכלנה "לדבר" זו עם זו, וגם עם התשתיות שמסביב.

עוד משוכה עליה כדאי לחשוב היא כשל טכנולוגי. מה קורה אם פתאום יהיה error? במחשב הביתי, נסתפק בהפעלתו מחדש. במכונית הנעה במהירות, ובה משפחה שלמה שגורלה תלוי בתפקודה התקין, המצב אינו כה פשוט.

אחרי תאונה שתרחש חלילה, לא ניתן לעשות ctrl+alt+delete ולהחזיר את המצב לקדמותו.

אז מה צופן העתיד?

כשם שרכבים חשמליים מעלימים רכיבים כמו אנזוז, משאבות דלק ומנועי בעירה פנימית, כנראה שגם רכבים אוטונומיים במידה כזו או אחרת, יעלימו סביבת נהג, הגה, דוושות, ואולי פשוט את המונח "נהג".

רק נראה שעד שזה יקרה, אם יקרה, האלגוריתם יהיה שם במטרה להפחית דרסטית את כמות הנפגעים בתאונות דרכים, לייעל את התנועה ולהפחית עיכובים בגלל נהגים לא מרוכזים, או כאלה העוסקים בכל מה שלא נוגע לנהיגה, כמו במכשיר הנייד שלהם.

מעבר לכך, זמן הנהיגה הנוכחי יוחלף בזמן בו ניתן לנוח או לעבוד, וכן, לא נדרש יותר להתעסק במציאת חניה.

רק שנראה, בטח בשלבים הראשונים, שתידרש בינה אנושית שתשגיח על המחשב, שמשגיח על האדם, בטח עד שתהיה בינה מלאכותית מספיק איכותית ורגישה, כזו המחקה את המוח האנושי, או אף מתעלה מעליו.

זה מתחיל בדפוסים נהיגה, הרגלים ומיומנויות חדשות שיש לאמץ, נוכח תאוצה חזקה והמהירה בהרבה מרכבים מהם מנועי בעירה פנימית שקדמו להם, המומנט המתקבל בהם מידי, השקט בתא הנוסעים עלול לתעתע ולעוות את תחושת המהירות האקטואלית, המכוניות בולמות ומתנהגות אחרת ממה שהיה מוכר עקב משקל של מאות קילוגרמים שנוספו להן יחד עם הסוללה הגדולה ועוד.

זה ממשיך בתכנון הנדרש מהנהג בכל הנוגע לטווח החשמלי (פה נולד המונח "חרדת טווח"), היכן בדרך ניתן לטעון את הרכב מחדש, תכנון הזמן בעת ההמתנה לתחנת טעינה פנויה או בעת ההטענה עצמה ועוד.

זה מסתיים בהסתגלות לטעינה יום יומית (או, ליתר דיוק, מדי לילה) של הרכב בנקודת הטעינה הביתית, ממש כמו ההסתגלות לטעינת הטלפון הנייד.

אוטונומיה

כבר קרוב לעשור מדברים על כך שהמהפכה האוטונומית נמצאת ממש מעבר לפינה (הנסתרת מהעין, אך הגלויה לאלגוריתם של הרכב האוטונומי).

ובכן, יש לא מעט משוכות גבוהות אותן יש לעבור, בטרם נחשף כולנו לעולם אוטופי, בו המכוניות נעות בעצמן ובבטחה מקסימלית, ללא התחשבות בשיקול דעת ובתפעול אנושי.

אחת המשוכות, אולי החשובה ביותר, היא משוכת המוסר. אלגוריתם לא באמת יכול לתת בזמן אמת (גם המוח האנושי לא תמיד) "תיעודף פגיעה". בעת מצב חירום, כשפגיעה תוך שבריר שניה באחד או יותר אובייקטים היא ודאית, המוח האנושי יעדיף לפגוע ברכוש, אחריו בבעל חיים ורק בסוף בחיי אדם.

אלגוריתם ש"לוקח החלטות" באופן מתמטי "קר", לא בטוח שיקבל בזמן אמת את ההחלטה המוסרית הנכונה, כפי שהמוח האנושי מגדיר אותה.

משוכה נוספת היא כמות משתמשים. ממש כמו בטלפון סלולרי או במכשירי פקס שהיו בעבר, אם לא יהיה שימוש טוטאלי על

ניתוק ילדים מבוגרים מהוריהם המבוגרים - ניכור משפחתי בגיל מבוגר - ניווט בין שיפוטיות חברתיים לאישיים.

וקלישאות המתייחסות לאמהות; דהיינו שכל האמהות מטפחות, שאם אוהבת ללא תנאי, שאהבה אימהית היא אינסטינקט, ועוד במקרים רבים התפיסה שבוגר מתרחק מהוריו עושה זאת כפעולה ענישה, אימפולסיבית ולא בוגרת. מחקרים הוכיחו שרוב המתנתקים מגיעים להחלטה לאחר שנים של התלבטות, ניסיון לתקן, שימוש באסטרטגיות שונות כגון התרחקות והתקרבות ובדיקת מרחק מוגן אשר יאפשר קרבה, מבלי להמשיך להיפגע. לעומת זאת, כאשר הורה מתרחק מילד מבוגר ההנחה התרבותית היא שחייבת להיות לכך סיבה מוצדקת, אין ברירה וכמוצא אחרון. איש איננו גאה לידע אחרים שחל נתק עם ההורים. אבל הדברים עוברים כשמועה ונחשפים. שיפוט סביבתי, רכילות ושיימינג הם

קיים טאבו תרבותי בכל הנוגע לריחוק והתרחקות במשפחה. על אחת כמה וכמה כאשר הדברים מתרחשים בין צאצא מבוגר להוריו המבוגרים יותר, אותו יזם הבן/בת. אדם המתרחק מהוריו מתמודד לרוב עם שיפוטיות המשפחה והסביבה הקרובה והרחוקה. במקרים רבים, ההורים וכן הילדים אינם משתפים אודות הנתק ומתמצים זאת בסיבות אובייקטיביות לכאורה. קשה לשמור "סוד" לאורך זמן מבלי להתמודד עם שיפוט הסביבה אשר מסרבת לקבל את הסיבות הרגשיות, בעיקר לנתק.

במפגש כזה, כדי להפעיל את "בלוטות" הרגש אנשים משתמשים באמירות כמו: אמא יש רק אחת, ההורים עשו כמיטב יכולתם, אמא תמיד אוהבת ועוד. האמירות נוגעות בעיקר במיתוסים

הגנתית והפוכה לרגשותיהם הכואבים והפגועים. הם עשויים להיות בהכחשה של כל החלק שלהם בפגיעה שלך. אינם יכולים לשאת עליהם את האשמה. הדבר מעמיק את הקרע משום העדר תוקף לפגיעתך.

במחקרים הוכח כי אין זה משנה כמה זמן נמשכת תקופת הניכור, לאורך כל התקופה הספק מכוון באדם: לחשוב באופן חזרתי אם החלטתו נכונה או תפיסותיו מוטות ממקום של פגיעה והתחשבות. קל יותר להכחיש התעללות מילולית ורגשית מאשר לזהות אותה ולפעול על פיה.

נראה שמוסכמות חברתיות באות לפני השאלה מה היא התעללות. אנשים עושים בקלות אבחנה בין התעללות פיזית, רגשית ומילולית. החלק המילולי והרגשי, אצל רבים שנוי במחלוקת, תלוי תרבות וסביבה. אבל אם לאדם ברור מה הרגיש כאשר ההורים לא לקחו אחריות על התנהגותם ותגובתם, הוא זכאי לקחת אחריות על המעשים וההחלטות של עצמו. לצד הרשות בכל עת לשנות את החלטתו ו"לחשב מסלול מחדש".

חווה אוסטרובסקי פסיכותרפיסטית עו"ס קלינית M.A. בעלת קליניקה פרטית במרכז הארץ. עובדת עם יחידים זוגות ומשפחות, הנחיית קבוצות, הדרכת הסטודנטים והדרכת עובדים סוציאליים. נסיון רב במסגרת שרותי בריאות הנפש הציבוריים.

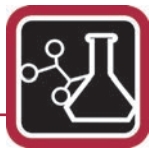

"משתיקים" יעילים אשר נוטלים מהאדם את קולו. חגים הם תקופות לחץ בנושאים משפחתיים. מסורתית זו תקופה שמשפחה המצומצמת או המורחבת מתכנסת. ישנם לא מעט "סוכני שינוי" המבקשים בשם קדושת המשפחה, לאחד לסלוח, לחמול ולהבליג על פגיעות, גם כשהן מתמשכות. לכך מצטרפים טעוניהם רגשיים העוסקים בחרטה שתהיה בעתיד ועוד. ברוב המקרים ניכור וריחוק אינם מעשה ענישה, אלא מאמץ לחסוך כאב גדול יותר.

החלטות אישיות ההופכות לפומביות מגבירות כאב, מעוררות ספק ותחושת הצדק מתערערת (לפעמים לרגע). ניכור וריחוק משפחתי הם במרבית המקרים בחירה של "אין ברירה". הבחירות הטבעיות הם אהבה, תמיכה וקירבה. אבל קורה שצריך לקבל את העובדה שאינך יכול לקבל את מה שאתה רוצה וצריך. להסתפק בשקט כלשהו, קבוע או זמני.

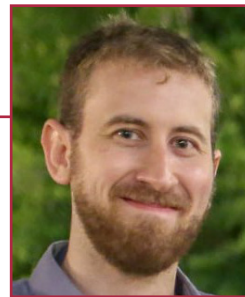
נשאלת השאלה כיצד מתמודדים במצבים בלתי אפשריים בהם באופן בלתי פוסק אתה נפגע מההורה (לעיתים מלווה התעללות רגשית) ומרגיש שהמקום היחידי בו תמצא השקט היחסי, הוא ניתוק. זו בחירה לא להמשיך לשאת את הכאב, הפגיעה והעלבון. זכור שאינך חייב הסבר לאיש. אתה היחיד היכול לשתף את עמדתך. הדברים בשליטתך. יש שיקשיבו ויתמכו בלי להבין או להיכנס לבחירות שלך, למשקעים ולהיסטוריה. יתנו תוקף לפגיעתך, לפעמים תוך ניסיון להגמיש טיפה את העמדות. קח בחשבון שגם

אנשים בעלי כוונות טובות עשויים לומר לך את עמדתם ואמונותיהם ביחס לנתק מההורים. לא תמיד הדברים יסברו את אוזנך, אבל כוונתם טובה. בדוק שוב עם עצמך האם הושגה המטרה להתרחק ושיהיה לך שקט? האם הריחוק והניתוק אינם מגבירים את אי השקט? האם ניסית ככל יכולתך לשנות את הדינאמיקה עם הקרובים אלייך? אם ניסית, הנח לדברים. אולי יבוא יום בו הדברים יבשילו למקום אחר. אם אין שאלה של "אגו" ההורים המבוגרים הם אלה שיהיו לכודים בתוך מבוך ללא מוצא. לעיתים תגובתם תהיה

מדור טכנולוגיה ומדע

טל פישר, מכון דוידסון, מכון ויצמן למדע

אל תגידו בגת

לעיסת גת היא מנהג כה נפוץ במדינות מסוימות בעולם עד שבתימן מגדלים גת במקום מזון לרעבים, ובאתיופיה נהיגה תחת השפעת גת מתקבלת בהבנה - מבט על הגת

ולועסים את עלי הגת כדי להפיק ולצרוך את תמציתם. החומר היבש המופק מהעלים מאוחסן בחלק הפנימי של הלחי, בבליטה הגדלה במשך הלעיסה, ומעריכים כי אדם צורך 100-200 גרם של עלים בכינוס אחד. הכינוס, הנמשך שעות אחדות, מתחיל באווירה קלילה ובשיחות העוסקות בענייני היום, אך משתתפיו הולכים ומרצינים ככל שהשפעת הגת מתחזקת, ולאחר שעות אחדות השיחה משתתקת והמשתתפים שוקעים בהרהורים ובמדיטציה. הנשים אף הן לועסות גת, אך בנפרד מן הגברים ובמידה פחותה, ומשתתפות בכך בעיקר נשים מבוגרות ונשואות.

מספרים על רועה צאן מתימן ששם לב שהעיזים שלו התמלאו מרץ לאחר שאכלו מעליו של עץ בעל קליפה בהירה. רועה הצאן ניסה לאכול מן העלים הללו בעצמו, וגילה כי הם משרים עליו הרגשה של ערנות ושל ביטחון עצמי. באותו הלילה, כשחזר לביתו, אכל עוד מן העלים ולא נרדם. תחת השפעתם של העלים, הוא היה מסוגל לעשות מדיטציה ולהתפלל עד אור הבוקר. ייתכן שיש אמת בסיפור זה, אך זוהי רק אחת מהגרסאות שעברו מפה לאוזן באשר למקור השימוש שעושים בני האדם בעליו של צמח הגת.

מנהג המתחרה בתפילה

גת, או קאת (Catha edulis), הוא צמח ירוק-עד היכול להתנשא לגובה של 10 מטרים ויותר. הצמח נפוץ בעיקר בתימן ובאתיופיה, אך אפשר למצוא אותו גם בארצות אחרות, ובהן אוגנדה, דרום-אפריקה, סומליה ואפגניסטן. הרכבו הכימי של הגת מושפע בעיקר מסביבת הגידול, ולכן נהוג בתימן לסווג את צמחי הגת לסוגים לפי האזור שבו גדלו. גורמים כמו גובה אזור הגידול וסוג האדמה משפיעים על מאפייניו של צמח הגת ועל התגובות שהוא מעורר בעת השימוש בו. השימוש בגת נפוץ גם בישראל, בייחוד בקרב יוצאי תימן, והמנהג אף קיבל את השם "לכזן" שפירושו הוא "ללעוס" בעגה התימנית. בניגוד לסיפור על רועה הצאן, ולמרות שיוכו התרבותי לאזור תימן, הסברה המקובלת כיום היא שהשימוש בגת החל באתיופיה והופץ לתימן במהלך המאה ה-13. בסברה הזאת תומך אחד המסמכים המוקדמים ביותר הידוע לנו שבו מוזכר הגת, ובו איש דת מפציר בשליטי תימן לאסור את מנהג לעיסת הגת מאחר שהוא מונע את הלועסים מלעסוק בתפילה. לפני מכתב זה, לא נמצא אזכור לשימוש בגת בתימן.

לועסים בלי הפסקה

באופן מסורתי, לעיסת הגת נעשית בקבוצה ולאורך זמן ממושך. בתימן הגברים מתכנסים יחדיו בחדר ייעודי שבו מקומות ישיבה נוחים,

צמח ירוק-עד שמקורו ככל הנראה באתיופיה ובמזרח אפריקה. צמח גת בפריחה | BlueSnap, Shutterstock

נדודי שינה, פרנויה, אובדן שיניים

השפעתו של הגת על המשתמש היא דינמית ומורכבת. בשעות הראשונות שלאחר הצריכה, המשתמש חווה מצב של עוררות. מצב זה מלווה בהרגשה של אופוריה, הקלת מתח ותוספת אנרגיה. הביטחון העצמי מוגבר, ואיתו כושר ההתבטאות וצלילות המחשבה. בהמשך המשתמש מגיע למצב של שקט והתבוננות פנימה, שבמהלכו הוא נעשה מהורהר ומרוכז. לבסוף, כאשר החומר מפסיק להשפיע, המשתמש עשוי לחוות הרגשה של דכדוך ובהמשך אף השפעות שליליות נוספות כדוגמת אי-שקט, נדודי שינה ופרנויה. ההשפעה של החומר עשויה להימשך 4 עד 6 שעות, בהתאם לכמות הנצרכת.

השפעתו משנת התודעה של הגת נובעת בעיקר מחומר הנקרא קאתינון (cathinone), וגם לחומרים הנוצרים כשהוא מתפרק: קאתין (cathine) ונוראפדרין (norephedrine). קאתינון נחשב לסם סימפתומימטי, כלומר סם שמעורר את מערכת העצבים ומגרה אותה להגיב כפי שהיא מגיבה במצבים של ריגוש וסכנה. הוא גורם לשחרור של דופמין ולהגדלת ריכוז הנווראפינפרין והסרוטונין במוח, להגברת לחץ הדם ולהאצה של קצב הלב. במבנהו ובפעולתו הוא מזכיר אמפטמין, חומר ממריץ שנגזרותיו משמשות בין השאר לטיפול בהפרעת קשב ופעלתנות יתר (ADHD), ויש המכנים את הקאתינון "אמפטמין טבעי". עם זאת, מכיוון שצורכים אותו באמצעות לעיסה איטית של עלי הגת ומכיוון שהוא מתפרק במהירות בגוף, ריכוזו של הקאתינון בדם נמוך יחסית, והשפעותיו מתונות יותר מן ההשפעות של צריכה עודפת של אמפטמין.

השימוש המודרני בגת אינו מוגבל לצריכה מסורתית מסוג זה, וכיום נהוג לצרוך אותו ברציפות במהלך כל שעות היממה, גם בעת שיחה עם חברים או בזמן העבודה. כך נמצא למשל כי רבים מנהגי המוניות והמשאיות באתיופיה מגלים סובלנות רבה לנהיגה תחת השפעת גת.

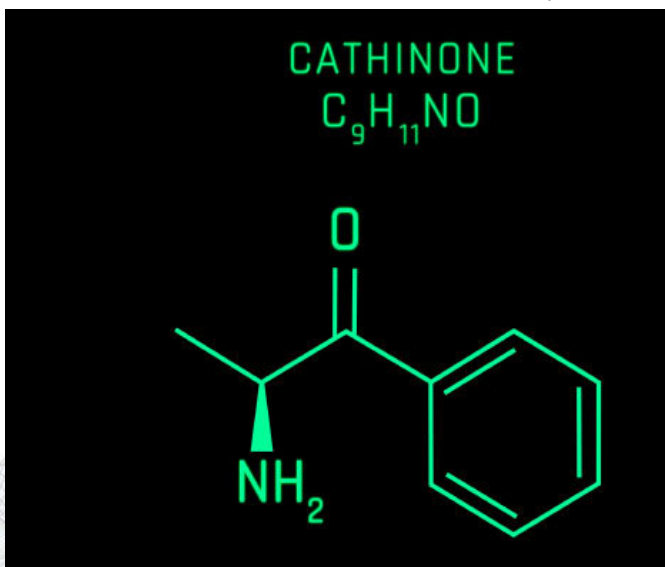
מעריכים כי אדם צורך 100 עד 200 גרם עלים בכינוס אחד. אדם לועס גת בתימן | Dmitry Chulov, Shutterstock

גידול הגת בתימן מתחרה בגידולי מזון

מנהג לעיסת הגת נפוץ מאוד בתימן כיום. המבקרים בשווקים ייתקלו בגברים רבים הלועסים גת בצוותא. מעריכים כי כ-90 אחוזים מהגברים וכ-70 אחוזים מהנשים בתימן משתמשים בו באופן קבוע, והמנהג מקובל אף בקרב ילדים בני פחות מ-12. בשל הפופולריות של המנהג, גידול הגת בתימן הפך להיות בעיה של ממש. מעריכים כי 60 אחוזים מהאדמות החקלאיות בתימן משמשות לגידול גת, וכי שוויו של גידול זה למדינה הוא כ-12 מיליארד דולר בשנה. לכן קשה לשכנע חקלאים לגדל במקומו יכולים אחרים, הניתנים לאכילה. בתימן, שבה יש מחסור במזון ואנשים רבים נמצאים על סף רעב, הגת וחשיבותו התרבותית הם מכשול של ממש בפני שיפור רווחתם של התושבים.

רוב האדמה החקלאית במדינה משמשת לגידול גת, על חשבון גידול מזון. שדות של גת בתימן | danielecolombo, Shutterstock

האחראי העיקרי להשפעה הפסיכו-אקטיבית, או משנת התודעה של הגת. מולקולת הקאתינון | hermanthos, Shutterstock

המשך בעמ' הבא <<

הפנקאות הפרטית 31

אירופה ובמדינות אחרות, ובהן מצרים, הגת אסור לשימוש ולייבוא. בתימן, באתיופיה ובסומליה, לעומת זאת, הגת חוקי וגם אין הגבלת גיל על צריכתו. בישראל, שבה יש שיעור גבוה יחסית של תושבים שמוצאם ממדינות שלעיסת גת מקובלת בהן, לא הייתה בעבר הגבלה על צריכת גת. מעמד חוקי זה השתנה בעקבות הפופולריות הגוברת של סם פיצוציות בשם "חגיגת", המבוסס על קאתינון המופק מעלי גת. ריכוזו של הקאתינון בגולות "חגיגת" היה גבוה מהריכוז שאפשר להפיק באופן טבעי מלעיסת העלים, וכמה מהמשתמשים בו סבלו מפגיעה במערכת העצבים המרכזית ובלב. בעקבות זאת נערך בכנסת דיון בנושא, והוחלט להוציא את "חגיגת", בהרכבו באותה העת, אל מחוץ לחוק. כיום בישראל מותר לצרוך את עלי הגת עצמם בצורתם הטבעית, אך מ-2004 לא את הקאתינון המופק מהגת. אף על פי כן, עדיין קיימים גורמים המוכרים גולות דמויות "חגיגת" בהרכב כימי שונה. בשל מעמדו החוקי יחסית של הגת בישראל וקרבתה לאירופה, מתרחש ייצוא לא-חוקי של גת מישראל למדינות אירופה. למשל, לאחרונה נתפסו שלוש צעירות ישראליות שניסו להעביר כ-120 קילוגרמים של גת לפריז.

מאחר שללעיסת גת יש השפעות חזקות הן על התודעה והן על בריאות המשתמשים, כדאי ללמד את הציבור על השפעותיו ולעודד את המשתמשים לצרוך במתינות ובשיקול דעת. יחד עם זאת, כדאי להמשיך לחקור את המנגנונים שבהם צמח זה משפיע עלינו. כמו צמחים רבים אחרים, ייתכן שבעתיד נוכל להשתמש בגת כדי לתת מענה רפואי לבעיות בריאות.

מאחר שהקאתינון אינו יציב ומתפרק במהירות, משתמשי הגת מעדיפים ללעוס את העלים בסמיכות למועד קטיפתם. העלים הטריים נארזים בקפידה לאחר שנקטפו, ובמקרה הטוב אפשר לשומרם עד 5 ימים בטרם הלעיסה. הקאתין והנוראפדרין הנוצרים עם פירוק הקאתינון נספגים בגוף באיטיות יחסית, וחלק ניכר מהם יוצא דרך מערכת ההפרשה. מלבד השפעתו משנת התודעה של הגת, השימוש בו מקושר גם לנזקים בריאותיים. אף שמשתמשי הגת חווים תחושה של חדות מחשבה, מחקרים מראים כי שימוש כרוני פוגע ביכולות הקוגניטיביות של המשתמשים, כמו הזיכרון לטווח קצר. לעיסת הגת משפיעה גם על תפקודים גופניים אחרים, ובעבר דווח כי היא פוגעת בשלפוחית השתן ובמערכת העיכול. ידוע כי הגת גורם לנדודי שינה ולעיתים לאנורקסיה, ונמצא כי השימוש בו מביא להגברת של צריכת טבק, ועל כן הוא אחראי במידה מסוימת גם לפגיעה בבריאות הנובעת מלעיסת טבק או מעישון סיגריות. הגת פוגע גם בבריאות הפה והשיניים של המשתמשים, בין השאר בשל ההשפעה המייבשת של נוכחות העלים בפה לאורך זמן. השימוש בגת קשור לפגיעה בבלוטות הרוק, לאובדן שיניים ואף ליצירה של רקמה צלקתית לבנה בדופן הלחי הפנימית.

אף שעדיין לא ברור אם יש לגת השפעות ממכרות, הפסקה של צריכת הגת דומה לחוויה של גמילה, ולעיתים כרוכה בדיכאון ואף בהזיות פרנאודיות.

עצרו, בשם החוק

מעמדו של הגת בעיני החוק משתנה ממדינה למדינה. ברוב מדינות

שימוש כרוני עשוי לפגוע בבריאות, למשל ביכולת קוגניטיבית, במערכת העיכול ובבריאות הפה. גברים סוחרים בגת בשוק בתימן
danielecolombo, Shutterstock |

מדור היסטוריה

פרופ' משה רוסמן, המחלקה לתולדות ישראל באוניברסיטת בר אילן

אוניברסיטת בר-אילן
Bar-Ilan University

הסטוריה יהודית, גם פולנית

בעיצוב ההיסטוריה שלהם ולא אובייקט סביל של החלטות ופעולות של אחרים בלבד. לא רק קורבן, גם בעל כח ויוזמה. כמו כל עם, היהודים שיחקו את הקלפים שההיסטוריה כביכול חילקה להם, אך גם חילקו קלפים משלהם לשחקנים האחרים.

יהודית חד משמעית, גם פולנית במובהק מאמץ את העמדה הזאת מותאמת ליהדות פולין. חקרתי כיצד הגורמים השונים במדינה הפולנית התייחסו ליהודים אך גם כיצד היהודים התייחסו לשלטונות, לכנסיה, לאצולה, לעירוניים, לכפריים וגם לקהילות יהודיות אחרות. ניסיתי להראות פעלנות (agency) יהודית כגון בדרך שהם עמדו על זכויותיהם בתחומי המגורים והכלכלה כתושבי הערים ואף הצליחו להרחיב אותן; או במאמציהם לשמור על סמכויות האוטונומיה היהודית; או בעיצוב התנועה החסידיית כתנועה מודרניסטית המסוגלת להתמודד עם אתגרי המודרנה. הספר גם לא נמנע מלבדוק נושאים שלא דווקא היו לכבודם של יחידים וקהילות. לדוגמה, מדובר כאן בין היתר באלימות יהודית, חבות בלתי אחראית של קהילות מסוימות, התנהגות לא מכובדת בעקבות גזירות ת"ח-ת"ט, שניות כלפי השלטונות, מגבלות האוטונומיה ועוד. מצד שני אינני רואה תיאורים של הישגים של היהודים כאפולוגטיקה מינה וביה. ניתן להעריך תופעות כמו סולידריות קהילתית, חוסנם של מוסדות לימוד התורה בפני תלאות מלחמות וגזירות, יעילותן של שיטות אירגון החסידות או צבירה ודרגתית של הון תרבותי על ידי נשים יהודיות בצורה מאוזנת, בלי לשבח אותן ולהרים אותן על נס.

הספר עוסק רבות בחוויות נשים, הן באקראי בפרקיו השונים והן באופן ממוקד בחטיבה המוקדשת לנושא זה. ניסיתי להראות שאכן אפשר לכתוב את תולדותן של נשים יהודיות (herstory) בהקשר הפולני וכן להבין כיצד המימד הזה של ההיסטוריה מתמיר את כל הסיפור. כאמור ההיסטוריוגרפיה של המאה העשרים הדגישה את היהודים כבעלי פעלנות. במסות אלה רואים נשים כפעילות, מעצבות, מאתגרות, קובעות. טענתי היא שמעמדן של נשים להלכה היה כמשקיפות מבחינה תרבותית ומאפשרות (facilitators) מבחינה חברתית. אולם, במשך התקופה התהליך הכללי של דמוקרטיזציה של הידע הוביל, בהדרגה, לשינוי יסודי בתפקידן התרבותי, ממשקיפות למשתתפות. בו בזמן תפקידן החברתי כמאפשרות נשאר ואף התחזק. כמו כן, ניתן ללמוד כאן על התנגדות נחרצת לכל שינוי בתפקידים מיגדריים. בתלמוד נאמר: "אין בית מדרש ללא חידוש" (חגינה ג). דרך אחת להבין את המימרה הזאת היא שעצם המטרה של המחקר והדיון הוא ליצור ידע חדש. מי יתן וקוראי יהודית חד משמעית, גם פולנית במובהק ירגישו שמהספר למדו משהו חדש, ראוי ואולי אף מועיל.

CATEGORICALLY JEWISH, DISTINCTLY POLISH

הוצאת ליטמן לייבריירי בשיתוף אוני' ליברפול, מאת פרופ' משה רוסמן "אין הנחתום מעיד על עיסתו". אולם ייתכן שמותר לו להסביר ממה היא מורכבת. להלן כמה הרהורי היוצר על מהותה של יצירתו.

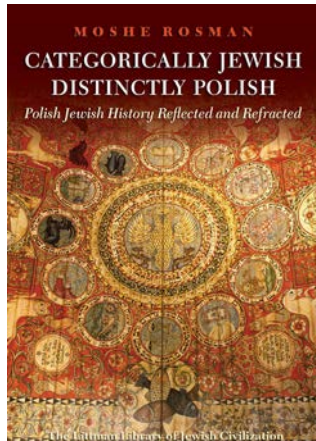
הספר הזה מהווה סקירה תמטית, לעומת כרונולוגית, של מרכיבי מפתח בחוויה היהודית ב"פולין" (בעצם הרפובליקה הפולנית-ליטאית Rzeczpospolita Polsko-Litewska] שהתקיימה רשמית מ-1569 עד 1795) במאות הט"ז-י"ח. מדובר ביחסים בין יהודים ואחרים, הקהילה היהודית המאורגנת, חיי נשים יהודיות, וחסידות. בנוסף יש חטיבה המנתחת את האופנים בהם ההיסטוריוגרפיה הציגה את ההיסטוריה הזאת, מ"האסכולה הירושלמית" של האוניברסיטה העברית דרך חוקרי ארה"ב ופולין מאז השואה, ועד לתערוכת הקבע של מוזיאון "פולין", עתיר הפרסים, בוורשה של היום.

יהודית חד משמעית, גם פולנית במובהק מאפיין את היחס בין היהודים לפולין כ"נישואי נוחות" בהם השותפים קשורים לא על ידי אהבה אלא אינטרסים, ובכל זאת הם קשורים. לפעמים, מתוך תרעומת או תשכול, אחד מהשותפים מתעמר בזוגתו ואולי מתוך כך אף פוגע בעצמו. אבל שניהם נשארים בהסדר כי, כללית, הוא מקדם את התנאים המאפשרים לשותפים לחיות בכי טוב.

היחס הזה היה דינמי. מעבר למנות לא מבוטלות של רדיפות ומשברים, הוא מאופיין בכללותו בהישגים ויציבות; דהיינו שהסיפור של יהדות פולין הוא יותר הגשמה והצלחה מאשר אפליה וסבל. הספר מאתגר כמה מוסכמות היסטוריוגרפיות. למשל, המשבר החריף בעקבות גזירות ת"ח-ת"ט באמצע המאה הי"ז לא השתרע עד למחצית המאה הי"ח, כפי שנטען בעבר, אלא היתה התאוששות משמעותית כבר במשך כשנות דור. במקום ההיולד מתוך תנאי דיכוי והתרוששות, החסידות התעוררה בניסיון של חיוניות ויצירה. לפי הבנתי, היהודים ראו את המסגרת הפוליטית-כלכלית הפולנית לא כעריצית ודורסנית אלא כלגיטימית, ובקשו לשחק בה תפקיד מוכר ומשמעותי.

ביסודם של נישואי הנוחות היהודיים-פולניים רבץ הפרדוקס של ניכור הדדי בין יהודים ופולנים בצירוף אינטרסים והשקפות משותפים. כלומר, אירגון חברתי מיוחד, שפה ודת זרות, מול אינטרס כלכלי, לרוב משותף, קבלת הנחות יסוד באשר לניהול הכלכלה וטיב השלטון הפוליטי, ודת פופולרית המטובלת במאגיה ואמונה בשדים. בנוסף, התרבות החומרית של היהודים - אוכל, מוזיקה, ביגוד, אדריכלות וכו'. היתה במידה רבה גירסה מובחנת של תבניות פולניות.

אחת התרומות העיקריות של אותה אסכולה היסטוריוגרפית ירושלמית היתה לגשת לנושא תולדות היהודים מתוך ראיית היהודים באשר הם כפעילים

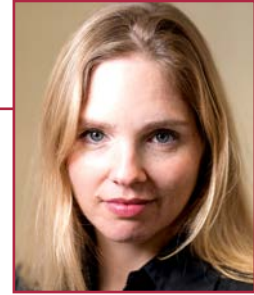

מדור אומנות

שלומית אורן, אוצרת, כותבת, עורכת סיורי אומנות
www.so-art.co.il ■ SO-ART בעלת הבלוג

SO-ART

בסטודיו

התרחשה עבודת הציור עצמה ובה עמלו האסיסטנטים בהכנת החומרים, לבין הסטודיו, שהוקדש למחשבה והתבוננות מעמיקה, המקום בו נבטו הרעיונות בראש האמן.

בצפון אירופה הושם במהלך המאה ה-17 דגש רב על ציורי טבע דומם ופורטרטים. אלה צויירו לרוב בסטודיו של האמן. הציורים, שהיו קטנים יותר מהפורמטים הגרנדיוזיים שהפטרונים והכנסייה נהגו להזמין, איפשרו עבודה בחלל קטן ואינטימי יותר.

בצרפת של המאות ה-18 וה-19 אמנים רבים עבדו באטלייה - סדנת רב אמן שלצידו עובדים אמנים אחרים שלומדים ממנו ועוזרים לו. כשהוקמה האקדמיה בתחילת המאה ה-19 המודל הזה אותגר כאשר אמנים החלו ליצור באופן אינדיבידואליסטי יותר. זה המודל שמוכר לנו מהאימפרסיוניסטים ועד המודרניסטים.

במחצית השנייה של המאה ה-20 הפכו חלק מהאמנים למנהלי סטודיו, או כמו שאנדי וורהול נהג לקרוא לזה - המפעל. שוב המאסטר מכוון ונותן את הטון אולם רוב העבודה נעשית על ידי אמנים ועובדים אחרים. ג'ף קונס שכלל את השיטה עוד יותר וחלק מעבודתו נעשה בכלל במיקור חוץ.

הסטודיו כדיוקן האמן

לאורך השנים אנחנו רואים אמנים רבים מציירים את עצמם בסטודיו שלהם. הרחבתי רבות על נושא הדיוקן העצמי בעבר, אבל בחלק לא מבוטל מהציורים האמן נותן מקום משמעותי לסטודיו, לפעמים על חשבון דמותו שלו. זה לא מפתיע אם חושבים על הסטודיו כתבנית המשקפת את עולמו הפנימי של האמן.

Rembrandt Harmensz Van Rijn, The Artist In His Studio, 1628

בימים אלה מוצגת ב-MoMA בניו יורק תערוכה קטנה שמוקדשת ל'סטודיו האדום', יצירת מופת שצייר אנרי מאטיס ב-1911. במקור הציור יועד להשלים את 'הרמוניה באדום', ציור אחר של מאטיס שרכש הפטרון הרוסי שלו סרגיי איונוביץ' שושקין, אולם שושקין לא אהב את התוצאה הסופית. למעשה, רבים לא אהבו אותה והיא זכתה לביקורות קשות כשהוצגה בתערוכות בפריס וניו יורק. ובאמת, זהו אינו ציור שגרתי - מאטיס משתמש בצבע עז, אדום בגוון לבנים, כרקע של הסטודיו שלו, כשבמציאות לא היה לו זכר בסטודיו. עבור מאטיס הגוון הזה קישר באופן הרמוני בין האובייקטים בציור. זאת ועוד, אין בציור זכר לכח הכבידה - האובייקטים כמו מרחפים ואינם מעוגנים בחלל, בו הפרספקטיבה קלושה מאוד. רק ב-1927 הצליח מאטיס למכור את הציור לבעל מועדון בלונדון וב-1949 נרכש על ידי המוזיאון לאמנות מודרנית בניו יורק. הציור הוצג באופן קבוע במוזיאון, אולם כעת נותנים לו האוצרים כבוד מיוחד בשיחזור הסטודיו על כל יצירות האמנות של מאטיס שמתוארות בו.

Henri Matisse, The Red Studio, 1911

הציור הזה גרם לי להקדיש מחשבה לציורי הסטודיו. זהו המקום בו שוהה האמן מירב זמנו, בו הוא עובד, שם נוצר הקסם. אין ספק שזהו קסם. הרי איך אפשר לתאר אחרת את ארגון משחות צבעוניות על משטח לכדי יצירה המעוררת רגש ומחשבה? אך טבעי הוא שאמנים רבים מציירים את הסטודיו, הסיבה המיידית שלהם, אם מסיבות של זמינות ואם מתוך מטרה להעביר מסר כלשהו.

קצת על ההיסטוריה של הסטודיו

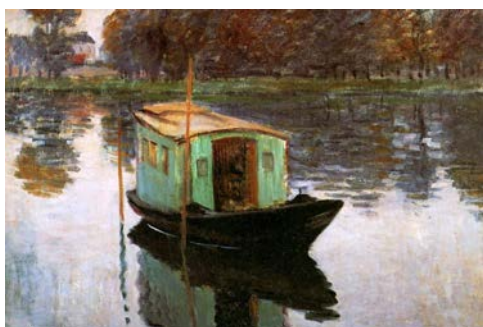
עד תקופת הרנסנס האמנים נחשבו כבעלי מלאכה, כמו נגרים או צורפים, והם עבדו בסדנא. באיטליה בתקופת הרנסנס החלו להפריד בין הסדנא, בה

בפאלטה היא זו של באזיל עצמו (מאנה צייר אותו) ולידו מול הכן עומד מאנה. ליד הפסנתר חברו של באזיל, מעליו טבע דומם של מאנה, ומצד שמאל שלוש דמויות של ציירים אחרים. ניכר שזוהי סצנה של דיון או בילוי, כאשר היצירה היא במוקד. למרבה הצער, מאוחר יותר באותה שנה (1870) נהרג באזיל במלחמה הפרנקו-פרוסית.

Edouard Manet, Monet Painting In His Studio Boat, 1874

ואם כבר אנחנו עוסקים בחבורת האימפרסיוניסטים, הנה דבר מעניין. כידוע, קלוד מונה נהג לצייר בחוץ, en plein air. ב-1874 כאשר חי בארז'נטווי מחוץ לפריס, הפך מונה סירה לסטודיו שלו, ממנה צייר נופים שונים והיטיב ללכוד את ריצוד האור על פני המים. חברו, אדוארד מאנה, צייר אותו בפעולה. גם מונה עצמו צייר את סירת הסטודיו הזו.

Claude Monet, The Studio Boat, 1874

רודולפו אמואדו הברזילאי צייר את הסטודיו שלו בעת ששהה בפריס. תמונת התפנים המאורגן ברישול נותנת הצצה לחייו של האמן, שמקיף את עצמו בציורים ורישומים עד כי לא נשאר מקום על הקיר. הוא נותן מקום של כבוד לספרות, על הריצפה תיק רישומים פתוח ובמרכז כלי עם מכחולים, שברוח תקופת הז'פוניזם, מעוטר בציורים יפניים ובתוכו תחובה מניפה יפנית.

Rodolfo Amoedo, The Artist's Studio In Paris, 1883

ב-1628 רמברנדט הצעיר מצייר את עצמו בסטודיו שלו. בחזית הציור הקנווס הענק ניצב על כן בגבו אלינו. בעומק הציור, במרחק מן הכן, דמותו מוצללת, עומד האמן. חדר הסטודיו פשוט וצנוע, אין בו דברי מותרות, רק פאלטה התלוייה על קיר מתקלף, שולחן עץ גס ועליו צנצנות שונות. מבטו של האמן, עם עיניו העגולות והפעורות, נראה כמעט מבוהל מהקנווס שניצב מולו.

Adriaen Van Ostade, Selfportrait, 1663

בן ארצו של רמברנדט, אדריאן ון אוסטד, מצייר את עצמו ישוב מול הקנווס במרכז הסטודיו המואר. זהו סטודיו שונה באופן מהותי - הוא מלא בחפצים המצויים בערבוביה, חלקם פזורים על הריצפה. בעומק התמונה אנו רואים את השוליייה שוקד על כתישת פיגמנטים, פסל אנטומי מונח על הריצפה ועל הקיר ומהתקרה גולגלות וקרניים של בעלי חיים. בתוך כל האנדרלמוסיה הזו שוקד הצייר על ציור שאיננו רואים ממנו כמעט דבר. הוא משתמש במקל ציירים ולצידו עגלה עמוסה בצבעים ומכחולים.

Frederic Bazille, Atelier Bazille, 1870

ציור מעניין של פרדריק באזיל מציג את הסטודיו כמוקד התרחשות. באזיל היה ממעריציו של מאנה, ואף רכש ממנו ציורים (ובכך תמך בו כלכלית). באותה תקופה הוא חלק סטודיו עם רנואר וחלק מהתמונות התלויות, למשל זו הממוסגרת מימין למעלה, היא שלו. הדמות במרכז שאוחזת

לאה ניקל, הסטודיו, 1951

יחזקאל שטרייכמן מצייר את 'האמן באטלייה' ב-1955 בציור דחוס וצבעוני. דמותו של האמן מובחנת רק בקושי, מסומנת על ידי הפאלטה ובארט שעל ראשו.

יחזקאל שטרייכמן, האמן באטלייה, 1955

אחרי שהשתלם בפריס במשך שנתיים חזר שרגא וייל לקיבוץ שלו (געתון) וקבע את הסטודיו שלו בצריף צנוע, לו קרא על דרך ההומור 'לובר'. ב-1956 הוא צייר עצמו בסטודיו, אליו אסף מיני גרונטאות וחפצי מתכת שונים. הוא עוסק במלאכה בעוד בתו הקטנה אפרת פורצת אל הסטודיו ובידה פרח אדום. זוהי מחווה מרגשת בעיניי, ששוזרת את מלאכת הצייר וחייו יחד.

שרגא וייל, הצריף Louvre - עם אפרת - 1956

ג'ון סינגר סרג'נט צייר את עצמו בציור צפוף ודחוס, כאשר הציור נשען על המיטה הסתורה ורגליו של הצייר נתקעות במסעד המיטה. עולה בנו צורך להזהיר אותו שלא ילכלך את הסדינים בצבע. סרג'נט הירבה לטייל בעולם והשערתי היא שזהו תיאור של הסטודיו הנודד שלו, מחדר מלון אחד למשנהו. על הקנווס ציור נוף לא גמור, שעומד בסתירה לפניו החדר.

John Singer Sargent, An Artist In His Studio, 1904

פיקאסו כמו פיקאסו, צייר כמוכן את הסטודיו שלו לא פעם ולא פעמיים. זה די מתבקש כשמדובר באמן הכי פורה בהיסטוריה. כאן הבאתי שתי דוגמאות: הסטודיו מ-1928 בסגנון קוביסטי והסטודיו בוילה קליפורני, ביתו של האמן בקאן, מ-1955. מדהים שאותו אמן צייר את שניהם.

Pablo Picasso, The Studio, 1928

Pablo Picasso, L'Atelier, 1955

גם בישראל אמנים מציירים את הסטודיו שלהם

לאה ניקל מפגיעה אותנו בציור של הסטודיו שלה בפריס מ-1951, אליה נסעה כדי ללמוד ולהשתלם. באותה עת הסטודיו שלה היה בדירת משרתים אופיינית לדירות הגג בעיר. הצפיפות והקדרות ככל הנראה הביאו אותה לשבת אל מול החלון ולצייר אותו כשחפצי הסטודיו מהווים לו מסגרת. זה היה רגע לפני שניקל נטשה לחלוטין את הפיגורציה והפכה למלכת המופשט הישראלי.

אצל יאן ראוכוונגר לעומת זאת, פאלטת הצבעים שקטה ומצומצמת. הוא מצייר פינה בסטודיו בה מונחים ציוריו זה לפני זה על הריצפה היפואית היפה. הוא מדגיש לנו את הציור במרכז - כוס בתוך כוס.

יאן ראוכוונגר, סטודיו; כוס בתוך כוס, 2004

הנושא המרכזי ביצירתו של ליאוניד בלקלב הוא דיוקן עצמי מאחורי הבד. לפעמים הבד תופס את רוב שטח הציור, במקרה זה ניתנת לנו הצצה אל הסטודיו עמוס הספרים של בלקלב, ואנו נתונים למבטו הבוחן.

לאוניד בלקלב, האמן בסטודיו, 2002

לצד הציור הנפלא הזה של שי אזולאי מ-2008 לא אוסיף דבר מלבד הציטוט שלו: "בציורים של הסטודיו אני מרגיש תמיד שאני מצייר את "הצהוב", קלישאות של מה שאנו חושבים על אמן בסטודיו, על ההילה המתעתעת של הצייר - אימפולסיבי, פוגש את המוזה, מדבר עם הצבעים, מלך בממלכה של עצמו. הבנתי שאני נמשך לצייר את מחזה הצייר ואת עלילותיו, ובייחוד נמשך לפיקציה המכילה הכי הרבה חומר גלם לתוכן של תוכנית ריאליטי על עצמי. אני משליך את המבנה של תוכנית כזאת לתוך עולמו של הצייר ובוחן את "המציאות" שיוצרת את ה"הילה" של הצייר. אני חושב שהמהלך הזה נובע בעיקר מהצורך להבין איך פועלות מערכות של

רות שלוש נהגה לרוב לצייר נשים בשווקים, במעברות וכו'. כאן באופן יוצא דופן היא מציירת את עצמה בסטודיו. הצבעוניות מלאת חיים יחסית לזו המאפיינת את שלוש וניכר שהיא מרוכזת בעבודתה כשמתפחת קשורה לראשה והיא לובשת בגדי עבודה.

רות שלוש, האמנית בסטודיו

ליליאן קלאפיש נוהגת לצייר את הסטודיו שלה לעיתים מזומנות. כאן בחרתי להביא ציור בהיר ורווי אוויר בו היא עושה כבוד לצננות הצבע והשמן על רקע ציורים התחובים מאחורי הכוננית.

ליליאן קלאפיש, בסטודיו, 1979

דוד ריב מרבה לצייר את פחיות הצבע הרבות שהוא משתמש בהן, המתקבלות לכדי קומפוזיציה צבעונית ויפה, על סף ההפשטה.

דוד ריב, צבעים בסטודיו, 2017

זויה צ'רקסקי, טניה וזויה 2012

פינגמליון הוא ציור נהדר של אלי שמיר. לכאורה לא ציור סטודיו אלא אלגוריה על היצירה עצמה. שמיר, צייר בדרך כלל, עומד באחד מציוריו לפני הדוגמנית שניצבת כפסל ומעצב אותה. התנתוע בין אישה לפסל הוא לב העניין, כשהסביבה המקיפה אותם: ציור נוף גדול נשען על הקיר, לציוד גבו של ציור אחר מופנה אלינו. על הקיר מודבקים רישומים קטנים ומצד שמאל המראה העגולה שחוזרת בציוריו של שמיר, משקפת את פניו.

צייר הסטודיו

מסתבר שאני לא היחידה שמוקסמת מסטודיו האמן. בחיפשי נתקלתי באמן הבריטי דמיאן אלואס שמקדיש את הקריירה שלו לציור הסטודיו של האמנים הנערצים עליו. אלואס עורך מחקר מעמיק על כל אמן ומשתדל לבקר בסטודיו המקורי של האמנים כשהדבר אפשרי, ועדיין, הוא לוקח לעצמו חירויות רבות. זכותו, הוא האמן. התוצאה לא פחות ממרהיבה. הבאתי לכם כאן כמה טעימות - הסטודיו של מאטיס (בגירסה של אלואס), הסטודיו של רוי ליכטנשטיין והסטודיו של בסקיאט. במיוחד התרגשתי מהסטודיו של פיקאסו - עבודה פנורמית ענקית, בתוכה שתל אלואס עבודות איקוניות של האמן מתקופות שונות, המשתנות בין הפאנלים שמרכיבים את היצירה. אני ממליצה לכם גם להציץ באתר של אלואס. מעניין אילו סטודיו יצייר בהמשך.

בוועז נוי, סטודיו בכחול, 2016

כוח בשדה האמנות... " (מתוך קטלוג התערוכה שי אזולאי, ראובן ישראל, שותפי על, מוזיאון תל אביב לאמנות, 2011).

שי אזולאי, בוא הביתה, 2008

מחלון 'הסטודיו הכחול' של בוועז נוי נשקף הים, דגלי ישראל המתנופפים רומזים שצייר אותו בסביבות יום העצמאות. הסטודיו נעים ונאה ואילולא שם העבודה לא היינו יודעים שמדובר בסטודיו דווקא. הכורסה הירוקה ניצבת ריקה במרכז הקומפוזיציה, אבל משהו שם לא מסתדר. במבט שני ניתן להבחין בצל דמות ישובה על הכורסה. האם זו איריס סינטרה, אישתו הציירת של נוי, שחולקת איתו סטודיו?

זויה צ'רקסקי היא אחת האמניות החדות שצמחו כאן והציור שלה 'טניה וזויה' מציג אבחנות לצד מחוות אמנותיות. זויה יושבת ליד שולחן, על צווארה שרשרת עם שמה. טניה, מעריצת בון ג'ובי, עומדת עם הגב אלינו. הסטודיו מלא בחומרים, הצנצנות ממלאות ספרייה משרדית ממתכת, כשעל השולחן פחית ספריי, כדי מכחולים מעוטרים בסגנון רוסי, כלי פירות שנראה כמו טבע דומם של מאטיס ובמחברת מחווה לעבודה של אנדי וורהול.

מדר פסיכולוגיה

פרופ' עמיה ליבליך

מתוך האתר פסיכולוגיה עברית www.hebpsy.net

פסיכולוגיה עברית

לב מדמם: 'אימהות אבודות'

– סרט ומחשבות

בסרט שיצרה ציפי ביידר, בעצמה בת מאומצת, מתועדת קבוצת אימהות ביולוגיות של ילדים שנמסרו לאימוץ, הפועלת כקבוצת טיפול ותמיכה וממשיכה במפגשיה כשנה. הנשים נפגשות לדבר ולשתף זו את זו בתחושות שיש להן עתה, שנים רבות אחרי ה'מסירה' הקריטית שעשו, רובן, בגיל צעיר מאוד. התגובה הראשונית שלי לסרט הייתה: סוף סוף! הנה מישהו מביא את קולן של נשים אלה, שהן כמובן חלק בלתי נפרד במשולש של אם ביולוגית-ילד-אם מאמצת. הסיפורים שונים מאוד זה מזה. כולם סיפורים קשים על נעורים של בורות, ניצול, אונס, סמים, וכדומה. אבל כל הנשים שבסרט שיקמו את חייהן מאז, יש להן משפחות

את ההפנייה לסרט הדוקומנטרי "אימהות אבודות" בבימויה של ציפי ביידר, העוסק בנשים שמסרו את התינוקות שלהן לאימוץ לפני שנים רבות, קיבלתי משני מקורות. הראשון היה מאבי אופיר, העובד הסוציאלי שהנחה את קבוצת האימהות הזו, מיזם מקורי לחלוטין, ובמקרה לגמרי השתתף אצלי לאחרונה ב"קפה מוות". והשני, שהתרחש כשבוע לאחר מכן, היה מהרב-דוקטור איריס יניב, שאותה ראיינתי לצורך מחקר שאני עורכת כעת. כפילות זו גרמה לי לעצור במירוץ החיים, ולפנות מקום לצפייה. וזה היה שווה כל רגע ויותר!

אנחנו רגילים לחשוב על תופעת האימוץ משתי נקודות מבט: של הילדים המאומצים,

ושל הוריהם המאמצים. הפסיכולוגיה של הילד המאומץ נדונה הרבה בספרות ובפרקטיקה, כולל ילדים מאומצים ישראלים, או שמיובאים אלינו מארצות רחוקות ומתרבויות זרות. עולמם של הורים מאמצים אף הוא תואר ונחקר מנקודות מבט רבות. בארץ מקובלים סלקציה, הכשרה ומעקב על הורים מאמצים, עד שהם זוכים לקבל ילד ממשדך הרווחה לידיהם. בנוגע לאימוץ חוצלארץ - רב הנסתר על הגלוי. פוליטיקה, כספים ושחיתות מעורבים לפעמים, אך המעוניינים לאמץ מוצאים בדרך כלל רשתות מידע שמסייעות במהלך המורכב הזה.

ילדים, עבודה וקשרים. כולם מרגישות קשר עמוק עם הילדים האבודים שלהן, ורצון עז, מלווה בחרדה, להיפגש איתם ולזכות לסליחתם על 'הנטישה'. אבי המנחה אומר להן שראשית עליהן לסלוח לעצמן... ואכן התמרת הכעס והבושה לחמלה עצמית היא הנרטיב העמוק של הסיפור והסרט.

מאוד המתרשמתי מאחת הגיבורות שסיפרה כי את ילדתה לקחו ממנה בלא הסכמתה לפני 50 שנה!!! הבת לא פתחה את תיק האימוץ ולא התוודעה לאמה מעולם. האם, שהיא בת 70 כעת, שואלת בראשית הסרט: אז ככה אמות, בלי לדעת מה עלה בגורלה של בתי? האם היא חיה בכלל, והאם חייה טובים? האם יש לי ממנה נכדים? בזכות הגיבוי, האומץ והסיוע שקיבלה בקבוצה, ובזכות הפייסבוק שהפיץ את ידיעת החיפוש בעולם - היא מצליחה לאתר את הבת, החיה בדרום אפריקה. הסרט מסתיים במפגש מרגש בין השתיים. כך מקבל הסרט נופך של 'הפי אנד', אם כי ברור שזוהי רק זווית אחת במכלול.

בסך הכל שוזר הסרט בצורה מופלאה את הסיפור המציאותי/חברתי, העולם הפסיכולוגי, והמדיום של המצלמה והקולנוע. הרבה חומר למחשבה.

אבל ישנה זווית פסיכולוגית וסוציולוגית שכמעט ואינה מטופלת - וזו של האימהות שמסרו את הילד שנולד להן לאימוץ. האם זה נעשה מיד אחרי הלידה? האם זה נעשה בהסכמה מלאה של האם? איך זה קרה ומדוע? ומה מקומה של עובדה זו בהשתלשלות חייה של האם 'המוסרת' בהמשך? מפעם לפעם מסופר בתקשורת או בשיחות בינאישיות על ילדים מאומצים ש"פתחו את התיק" וניסו, לא תמיד בהצלחה, ליצור קשר עם האם או ההורים הביולוגיים. שאלת השאלות של המאמץ היא כמובן: מדוע מסרת אותי? מדוע לא גידלת אותי בעצמך?

מגזין הבנקאות הפרטית

גישה ישירה למוצרים ולשירותים

מגזין הבנקאות הפרטית מופק משנת 2011 עבור לקוחות הבנקאות הפרטית של כל הבנקים

לקבלת המגזין למשך שנה ללא תשלום וללא התחייבות
ללקוחות הבנקאות הפרטית:

www.bankautpratit.co.il

